

2007. gada ziema
www.lu.lv

Pasniedzēja 6. augstākajā pasaules virsohnē

Jubilejas Latvijas Universitātē

10 gadi Latgales filiālei

5 gadi radio NABA

Vēsturnieki dodas ekspedīcijās

Kultūras mantojuma
apzināšana

Demokrātiskās vērtības Latvijas Universitātē

Šogad Latvijas Universitāte atzīmēja ne tikai savas pastāvēšanas 88. gadadienu, bet arī 90 gadus, kopš 1917. gadā Tērbatā notika Otrais latviešu skolotāju kongress, pamatojot ideju par nacionālo universitāti Latvijā. Latvijas Universitātei bija lemts piedzimt ciešā saistībā ar vareņajiem demokratizācijas procesiem divdesmitā gadsimta pirmajā ceturtdaļā. Arī pēc deviņiem gadu desmitiem demokrātijas vērtībām ir būtiska nozīme gan mūsu *Alma Mater* iekšējā dzīvē, gan arī tās attiecībās ar sabiedrību.

Augstākā izglītība ir ļoti interesants aplūkojuma objekts demokrātijas teorijas kontekstā. Tam ir vairāki iemesli. No vienas puses, tādām demokrātijas vērtībām kā brīvība, tolerance, cieņa pret citādību, viedokļu daudzveidība, racionālo argumentu akcentēšana ir dziļas saknes akadēmiskajā kopienā. No otras puses, akadēmiskai videi ir vairākas īpatnības, kas būtiski ietekmē un dažos aspektos arī ierobežo demokrātijas principu darbību. Runa ir par tradīcijas lielo nozīmi, īpašu personisko nopelni un statusa nozīmi, īpatnējām attiecībām starp studentiem un pasniedzējiem, kam jāapvieno iepriekš noteiktā nevienlīdzība ar savstarpējas cieņas un tolerances gaisotni. Jebkura universitāte – un tas ietverts jau šā vārda skaidrojumā – ir vairāku atšķirīgu nozaru apvienojums, un tāpēc tās dzīvē īpaši svarīga ir spēja ievērot un universitātes kopīgās attīstības

stratēģijas kontekstā saskaņot fakultātes, kas pārstāv dažādas nozares un kas bieži vien ļoti atšķiras pēc saviem apmēriem. Universitātes dzīvē spilgti izpaužas arī mūžsenā demokrātijas pretruna starp politiskās līdzdalības vērtību un prasību pēc sabiedrības pārvaldes efektivitātes. Šis jautājums iegūst jaunu skanējumu sakarā ar mūsu augstākās izglītības sistēmas arvien ciešāku iekļaušanos Eiropas vienotajā izglītības un pētniecības telpā un pieaugošo ekonomisko un intelektuālo konkurenci starp Eiropas Savienību un ASV. Tā ir arī atšķirīgu pārvaldes modeļu konkurence. Lēmumus par Eiropas augstāko izglītību pieņem politiķi, profesori un akadēmiskā saime, turpretim ASV viņu loma ir krietni vien mazāka – tur priekšplānā izvirzījušies profesionāli akadēmiskās dzīves menedžeri.

Atjaunotās neatkarības gados Latvijas Universitātes pārvalde lielā mērā veidojusies uz parlamentārās pārstāvniecības demokrātijas principu pamata, savienojot ideju par sāncensību starp kandidātiem ar nepieciešamību pārstāvēt LU lēmējīnstīcijās – pirmām kārtām LU Senātā – svarīgākās Universitātes struktūrvienības un grupas. Kopumā var teikt, ka šajos nepilnajos 20 gados Latvijas Universitātē ir izveidojusies stabila pārvaldes sistēma, kuru noteikti var uzskatīt par pašu demokrātiskāko visā tās vēsturē. Vai tā izrādīsies arī visefektīvākā pārvaldes sistēma, kas veicinās mūsu nosprausto mērķu izpildi – iekļauties pasaules pētniecisko universitāšu pulkā –, tas atkarīgs no mums pašiem.

Profesors Juris Rozenvalds,
LU Senāta priekšsēdētājs

Latvijas Universitātes izdevums
Iznāk kopš 25.09.1922.

Raiņa bulvāris 19–127
Rīga, LV-1586
Tālrunis: 67034329

E-pasts: info@lu.lv

<http://avize.lu.lv>

Izdevumu sagatavots:
LU Preses centrs
LU Akadēmiskais apgāds

Reģistrācijas apliecība nr. 535

© Latvijas Universitāte, 2007

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā
atsauce uz izdevumu obligāta

ISBN 978-9984-825-07-6

Atbildīgā par izdevumu
Ilona Vilcāne

Korespondenti:
Inta Grīnberga, Anda Lase, Anna Platpīre,
Aleksandrs Vorobjovs

Maketētāja Ieva Tiltiņa

Fotogrāfs Toms Grīnbergs

Literārā redaktore Ruta Puriņa

Atbalsts internetā Andis Janovs

Vāka foto no L. Plakanes personiskā arhīva

Saturs

Emīlija Černova

**Latvijas Universitātes Latgales filiālei
10 gadi!**

3

Anda Lase

Botāniskais dārzs – oāze pilsētā

6

Anda Lase

Ceļš uz kultūras mantojumu

10

Anna Platpīre

Radio NABA – piecu gadu jubileja!

14

Aleksandrs Vorobjovs

Ciemos pie tirkīza dievietes

20

Inta Grīnberga

Vīrusi – ķermeņa inde

26

Rinalds Gulbis

LU SP turpina labi iesākt

28

**Svarīgākie notikumi Latvijas Universitātē
no 2007. gada septembra līdz novembrim**

30

Latvijas Universitātes Latgales filiālei 10 gadi!

Foto no LU Latgales filiāles arhīva

**LU Latgales filiāles direktore
Dr. paed. prof. Emīlija Černova**

Šogad savu 10 gadu jubileju svin Latvijas Universitātes Latgales filiāle. Tā ir Latvijas Universitātes patstāvīga struktūrvienība, kuras darbības mērķis ir nodrošināt iespēju Latgales reģiona iedzīvotājiem studēt Latvijas Universitātes piedāvātajās studiju programmās pēc iespējas tuvāk savai dzīvesvietai.

Universitātes tālaka rektors profesors Juris Zaķis un mācību prorektors profesors Juris Krūmiņš atbalstīja Latvijas Universitātes struktūrvienības atvēršanu ārpus Rīgas, uzticoties Pedagoģijas un psiholoģijas institūta (PPI) akadēmiskajai un zinātniskajai darbībai, veikumam studiju programmu izstrādē un organizatoriskā darba pieredzei, kas noteica PPI mācībspēku pamatsastāva augsto kvalifikāciju.

Šī bāze viegli integrēja un profilēja pirmsskolas pedagoģijā institūta doktorantus un pieredzes bagātākos docētājus no dažādām institūcijām, tostarp no citām augstskolām – Daugavpils Pedagoģiskās universitātes (tagad Daugavpils Universitāte) un Rēzeknes Augstskolas, kā arī Izglītības un zinātnes ministrijas. Šī Latvijas Universitātes vadības uzticēšanās pārliecināja arī administrāciju. Filiāles dibināšanu atbalstīja arī Daugavpils dome, un 1997. gadā tika atvērta Latvijas Universitātes PPI Latgales nodaļa, kas šogad jau jaunā, augstākā statusā kā Latgales filiāle svin savu 10 gadu jubileju.

Latgales nodaļas organizatori ir profesore Ausma Špona, IZM Institucionālās nodaļas vadītāja Dr. paed. Ruta Ināra Kaņepēja, Latgales patriots profesors Aleksejs Vorobjovs. Pirmajā gadā Dr. habil. paed. prof. Irēnas Žoglas vadībā tiek izstrādāta un licencēta otrā līmeņa augstākās profesionālās izglītības studiju programma «Pirmsskolas skolotājs».

1997. gada rudenī tika uzņemti 162 studenti programmā «Pirmsskolas skolotājs». Savukārt Pedagoģijas maģistra akadēmisko studiju programmu (direktore – Dr. paed. prof. Aīda Krūze) sāka apgūt 83 Latgales skolotāji.

Ir apbrīnojama un augstu vērtējama Latgales skolotāju milzīgā, neatkārtojamā vajadzība pēc garīgām vērtībām, to apmaiņas un nostiprināšanas, jo maģistra studijas vēl nebija un arī šodien nav obligātas. Taču Latgales

skolotāju interese par izglītību, zināšanu modernizēšanu, kvalifikācijas pilnveidošanu atjaunotās brīvvalsts apstākļos ir bijusi plaša un mērķtiecīga, kas īpaši jāatzīmē.

To, ka studenti ir augsta profesionālā līmeņa praktizējoši skolotāji, mācībspēki saprata jau pirmajās lekcijās. Docētājiem radās iespēja un nepieciešamība studiju procesu balstīt uz studentu praktisko darbu specialitātē, pievērsties tā analīzei. Nācās vērtēt ne tikai apgūtās studentu zināšanas, bet arī prasmi tās lietot ikdienā. Savukārt studentiem tika dota iespēja uztvert docētāju kā kolēģi, konsultantu un domubiedru. Šāda teorētisku jautājumu saistība ar dzīvi ir ļoti nozīmīga un aktuāla, kad gan viena, gan otra puse apzinās kopējo mērķi, prot izvēlēties vispiemērotākos līdzekļus šī mērķa sasniegšanai.

Pedagoģijas maģistrantūras studiju programmas 1. kurss un programmas direktore Dr. paed. profesore I. Žogla. Foto no LU Latgales filiāles arhīva

Pirmsskolas skolotāja studiju programmas 1. kursa studenti.
Foto no LU Latgales filiāles arhīva

Latgales nodaļa darbojās bez reklāmas. Labākā reklāma ir studentu atsauksmes. Dažas atziņas par programmu: «[...] palīdz prognozēt savu praktisko darbu, [...] sniedz plašas teorētiskās zināšanas par pirmsskolas vecuma bērnu attīstību, skolotāja darbību, tās veidiem, formām, paņēmieniem, [...] ievada pirmsskolas pedagoģijas vēsturē, [...] savai praktiskai darba pieredzei ļauj rast teorētisku skaidrojumu, (...) jauniegūtās teorētiskās zināšanas ir iespējams pārbaudīt praksē, [...] veicina uz aktīvu sadarbību ar audzēkņiem, kolēģiem, līdzcilvēkiem, [...] veidojas aktīvas saskarsmes pieredze un kultūra, [...] nepieciešamas savas darbības korekcijai, [...] rosina pētīt audzēkņi, [...] uzkrājas pedagoģisku situāciju risinājuma varianti, [...] attīstās interese un nepieciešamība radoši risināt sadzīviskus uzdevumus, [...] palīdz noteikt un novērtēt savas darbības reālo līmeni, [...] rosina apzināties pirmsskolas skolotāja funkciju būtību, uzdevumus un to realizācijas darbības veidus, [...] palīdz skolotājam piepildīt mūžizglītības vajadzību, (...) apgūt inovācijas profesionālā darbībā utt.»

Studenti paši organizējās grupās, lai nokļūtu līdz Latgales nodaļai. Kur skolu valde organizēja rentablu grupu, tajā reģionā uz pāris gadiem koncentrējām spēkus vēl 2–3 vietās paralēli nodaļas bāzei Daugavpilī.

Radās gan jaunas iespējas, gan problēmas. Republikas rajonu un pilsētu izglītības pārvaldes ne tikai apzināja, iniciēja un rosināja skolotājus iestāties piedāvātajās studiju programmās, bet arī

- izbrīvēja laiku skolotājiem, lai var apmeklēt nodarbības un strādāt bibliotēkās;
- saskaņojot ar studiju programmu direktoriem, iegādājās papildu literatūru strādājošajiem skolotājiem-studentiem;
- nodrošināja ar tehniku, lai skolotājs pilnvērtīgi varētu gatavoties seminārnodarībām, prezentēt savu novada profesionālo pieredzi.

Apbrīnas vērti ir metodiskie kabineti Alūksnē, Gulbenē, Valmierā, Madonā, Jēkabpilī un citur. Un ne tikai izglītības pārvaldēs, bet daudzās pirmsskolas izglītības iestādēs. Tas ne vien rosināja, bet arī noteica

izbraukuma semināru un praktisko nodarbību organizēšanu republikas pirmsskolas izglītības iestādēs: Alūksnē (PII «Pienenīte» un «Sprīdītis»), Gulbenē («Saulīte»), Jēkabpilī («Kāpēcītis»), Valmierā («Bitīte»), Liepājā («Pasaciņa»), Talsos («Madariņa»), Rūjienā («Vārpiņa»), Rēzeknē («Dzīpariņš»), Krāslavā («Pīlādītis»). Šādas aktivitātes sekmē teorijas un prakses mijiedarbību, studenti gūst reālu palīdzību profesionālo jautājumu risināšanā, bet docētāji tiek orientēti uz studiju kursu analīzi un pilnveidošanu.

Izrādījās, ka Pedagoģijas un psiholoģijas institūta Latgales nodaļā auga ne tikai studējošo skolotāju skaits. Tās darbībai bija nepieciešama akadēmiskā personāla izaugsme, zinātniskais nodrošinājums studiju programmu attīstībai.

Tika izveidota studentu pašpārvalde. Katrai studentu grupai ir grupas vecākais, kurš sadarbojas ar studiju metodikiem un programmas direktoru, tostarp risina ārpusstudiju jautājumus, kā arī ir starpnieks starp Latvijas

Universitāti un darba devēju. Darbošanās pašpārvaldē? Tai laika noilguma nav!!! Arī pēc diploma saņemšanas daudzi bijušie studenti atbalsta filiāles darbību.

Programmā iesaistītie docētāji sadarbojas ar Eiropas Skolotāju izglītības asociācijas (ATEE) Pirmsskolas skolotāju izglītības pētījumu centru. Regulāri tiek organizēta Eiropas Skolotāju izglītības asociācijas starptautiskās konferences sekcija, pieņemot speciālistus no vairākām valstīm. Sadarbības projektā «Latvijas Universitāte – Leipziger Universitāte» docētāji un maģistranti iepazīnuši Vācijas bērnu darbu pieredzi un skolotāju izglītības problēmas.

Studijas finansē paši studenti, sponsorē arī citas fiziskas un juridiskas personas. Studenti izmanto banku piešķirtos studiju kredītus. Līdz 2003. gada rudenim bija sadarbība ar Skolotāju tālākizglītības atbalsta fondu, kas daļēji kompensēja studiju maksu 4. un 5. kursa studentiem, kuri strādāja pirmsskolas iestādēs.

Studenti var izmantot Latgales reģionālās bibliotēkas fondu, ASV Informācijas centra bāzi. Regulāri papildinās filiāles metodiskais kabinets.

Vadības zinību bakalaura studiju programmas 3. kursa studenti.
Foto no LU Latgales filiāles arhīva

Veidojas starptautiski konkurētspējīga pirmsskolas pedagoģijas kā pedagoģijas zinātnes apakšnozare, tiek veicinātas doktora studijas pirmsskolas pedagoģijā, nodrošinot doktorantu darbību ārpus Latvijas Universitātes, lai nostiprinātu starptautiskos sakarus.

Uz izpētes un teorētiskās izstrādes pamata izveidoti vienoti studiju kursi pedagoģijas doktora studijām pirmsskolas pedagoģijas apakšnozarē.

Tiek veikti nozīmīgi pētījumi pirmsskolas pedagoģijā: doktorantu, maģistrantu un profesionālo studiju ietvaros. To apjoms un kvalitāte ļauj izstrādāt sistematizētus, praksē pārbaudītus pirmsskolas pedagoģijas teorētiskos pamatus, metodisko un organizatorisko nodrošinājumu. Tāpēc doktoranti veic pētījumus, kas ļauj plānot tālāku pirmsskolas pedagoģijas teorijas izstrādi, tās analīzi un strukturēšanu.

Tas veicina ne tikai doktora studiju paplašināšanos pirmsskolas pedagoģijā, bet arī kvalificēta akadēmiskā personāla izaugsmi.

Latgales filiāles attīstība ietverta Latvijas Universitātes koncepcijā. Filiāle arī turpmāk strādās atbilstoši reģiona vajadzībām un ir gatava atvērt jaunas studiju programmas, turpinot piesaistīt Latvijas Universitātes fakultātes.

Latgales filiāles attīstība pēdējos gados

2001. gads

- Tiek izveidots profesionālās otrā līmeņa augstākās izglītības programmas «Pirmsskolas skolotājs» modulis, kuru apgūst skolotāji uz jau esošās augstākās pedagoģiskās izglītības bāzes.
- PPI īsteno Psiholoģijas maģistra studiju programmu (programmas direktore – *Dr. habil. psych. prof. Ā. Karpova*). To var uzskatīt pat par starptautiska līmeņa studiju procesu, jo studēja maģistranti arī no Lietuvas.
- Izstrādāta un ieviesta pirmā līmeņa augstākās izglītības programma «Pirmsskolas izglītības pedagogs» (direktore – *Dr. paed. prof. E. Černova*).
- Latgalē izstrādātās, praksē pārbaudītās un pilnveidotās studiju programmas «Pirmsskolas skolotājs» un «Pirmsskolas izglītības pedagogs» kopš 2001. gada tiek īstenotas Rīgā – sākumā PPI, vēlāk pēc institūta un fakultātes apvienošanas 2004. gadā – Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes Pedagoģijas nodaļā.

Latgales filiāles integrācija reģionā:

- intelektuālais pienesums reģionam – no studentiem 97% ir Latgales iedzīvotāji, 10 gadu laikā diplomus ir ieguvuši 2290 speciālisti, pašreiz mācās vairāk nekā 300 studentu;**
- Latvijas Universitātes intelektuālā potenciāla piesaiste;**
- iesaistīti vietējie speciālisti, Daugavpils Universitātes, Rēzeknes Augstskolas docētāji;**
- studiju procesa nodrošināšanā un studentu piesaistē Latgales filiālē būtisks ir izglītības iestāžu vadītāju, skolu pārvalžu darbinieku devums.**

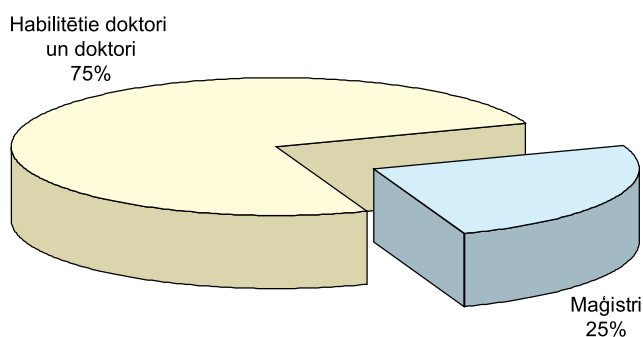
2004. gads

- Kopš 2004. gada Latgalē attīstīto pirmā līmeņa augstākās izglītības programmu «Pirmsskolas izglītības pedagogs» izmanto mūsu galvaspilsētas Dome, protams, nemainot tās realizācijas vietu – PPF Pedagoģijas nodaļu.
- 2004. gadā ar Latvijas Universitātes Senāta lēmumu Nr. 207 PPI Latgales nodaļa pārtop par Latvijas Universitātes Latgales filiāli – patstāvīgu struktūrvienību, par kuru interese rodas arī citās Universitātes fakultātēs.
- Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes enerģija, vēlme un gatavība atsaukties uz studentu vajadzību dod iespēju Latgales filiālē studēt Vadības zinību bakalaura un Vadības zinību maģistra programmu (programmas direktore – *Dr. oec. prof. Ludmila Frolova*).
- Sevi piesaka arī PPF otrā līmeņa augstākās izglītības studiju programma «Sociālais pedagogs» (direktore – *Dr. paed. doc. Astrīda Raževa*).

2007. gads

Ņemot vērā pieprasījumu, tiek atvērta Veselības zinātņu bakalaura māczinības programma (direktore – *Mg. paed. Inese Paudere*).

LU Latgales filiālē realizējamo studiju programmu akadēmiskais personāls

Latgale Branch of the University of Latvia – 10 Years Anniversary!

Among the main factors furthering the founding of a branch of the University of Latvia in Latgale in 1997 are the requirements the Cabinet of the Republic of Latvia laid down for teacher's education, stimulating many pedagogues to continue their education, as well as realisation that the basis and character of personality are shaped already before the school age. It means that the most qualified teachers or pre-school pedagogues are needed precisely for this development stage of a human being. Initially, Latgale division of the Institute of Pedagogy and Psychology of the University of Latvia was established. In the year 2004, it was restructured as an independent structural unit of the University of Latvia – Latgale Branch (LB) of the U of L.

The following study programmes have been actualised during the 10 years of existence of LB of the U of L:

Pre-school Teacher
Master of Pedagogy
Pre-school Education Pedagogue
Social Pedagogue
Bachelor of Management
Master of Management
Health Science Bachelor of Nursing

2 290 specialists have graduated from these study programmes within 10 years.

The U of L conception includes the development of LB. The branch will continue working in the future corresponding to the needs of the region, and, involving the faculties of the University of Latvia, it is prepared to open new study programmes.

Botāniskais dārzs – oāze pilsētā

Anda Lase

Latvijas Universitātes paspārnē jau deviņo gadu desmitu zaļo vecākais botāniskais dārzs Latvijā. Dārza 15 hektāru lielā teritorija ir daļa no Rīgas zaļās rotas ar kultūrvēsturisku vērtību. Dārza kolekcijās ir augu sugas un to kultūrformas gan no Latvijas, gan no dažādām eksotiskām zemēm.

Laika gaitā ir mainījušies dārza vaibsti, teritorija un darbības akcenti. Ieejot 21. gadsimtā, LU Botāniskais dārzs pakāpeniski iekļaujas Eiropas, kā arī globālajās botānisko dārzu apvienībās.

LU Botāniskajā dārzā ir apmēram 5400 dažādu sugu, pasugu, šķirņu un hibrīdu. Kolekcijas tiek uzturētas un papildinātas, augu pavairošanas materiālus iegūstot apmaiņas ceļā no citiem dārziem un dabā. Pašlaik sēklu apmaiņa notiek ar 55 valstu 500 botāniskajiem dārziem.

Pēdējos gados, veidojot jaunas ekspozīcijas, īpaši tiek domāts par vietējās floras bagātības parādīšanu. Liela nozīme tiek pievērsta sabiedrības izglītošanai, lai cilvēki iegūtu zināšanas par augiem, to nozīmi un izmantošanu.

Īpaši Botāniskā dārza attīstība uzplaukusi pēdējo piecu gadu laikā. Universitāte dara visu, lai dārzs kļūtu par pieejamu, estētiski baudāmu, mūsdienīgu vidi ikvienam apmeklētājam, kā arī dotu nozīmīgu ieguldījumu zinātnē un augu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā.

Starptautisks arhitektu, ainavu arhitektu un pilsētplānotāju plenērs iezīmē Botāniskā dārza nākotni

Botāniskā dārza jauna tēla radīšanai un infrastruktūras modernizēšanai septembrī norisinājās starptautisks arhitektu, ainavu arhitektu un pilsētplānotāju plenērs. Pieteikumi tika sūtīti uz daudziem Eiropas arhitektu birojiem, kuriem ir

pieredze ainavu plānošanā; līdz ar to plenērā piedalījās piecas komandas – no Igaunijas, Vācijas, Somijas, Beļģijas un Latvijas. Pirmo vietu konkursā ieguva Igaunijas arhitektūras birojs «SALTO», tā arhitekti piedāvāja visinteresantāko ideju klāstu, kas gan respektēja Botāniskā dārza pašreizējās vērtības, gan iezīmēja drosmīgas nākotnes attīstības vīzijas. Žūriju piesaistījusi arhitektu ideja jauno apbūvi veidot pa dārza perimetru, padarot to atraktīvu, praktisku un vizuāli pievilcīgu. Botāniskā dārza oāzes mieru pilsētas centrā šobrīd traucē garāmejošā transporta trokšņi; birojs «SALTO» piedāvājis risinājumus, kā šos trokšņus slāpēt, tajā pašā laikā ar žoga struktūru neradot smagnējības iespaidu un neaizsedzot skatu uz dārzu. Biroja projektā žoga struktūra nav vienīgā, kas tikusi akcentēta, padomāts par visām arhitektūras formām; igauņu arhitekti respektējuši Botāniskā dārza vidi, kurā ir vairākas 18.–19. gs. ēkas, kas ir valsts nozīmes arhitektūras pieminekļi. Igaunų projektā akcentēta arī jauna dārza ieeja, padarot to par savdabīgu Botāniskā dārza vizītkarti. Kā skaidroja biroja arhitekti, pamatmērķis bijis padarīt dārzu pievilcīgu apmeklētājiem; īpaši daudz strādāts pie dārza robežu izveides, mēģinot tās padarīt dzīvākas, aktīvākas pretstatā pašlaik mazliet novārtā pamestajām. Progresīva ideja ir jaunais Zinātnes piedzīvojumu centrs Botāniskajā dārzā. Tas taps sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un Rīgas Domi; projekta izstrādi paredzēts uzsākt tuvākā gada laikā.

Botāniskā dārza direktore Anta Sparinska par Botāniskā dārza pagātni, tagadni un nākotnes plāniem

Botāniskā dārza direktore **Anta Sparinska** stāsta, ka pēdējie rekonstrukcijas darbi Botāniskajā dārzā notikuši pagājušā gadsimta 60., 70. gados, kad tika atjaunota ekspozīcija un uzcelta Palmu māja – dārza simbols. Pēc tam nekādi būtiski renovācijas darbi dārzā nav veikti, līdz ar to dārzs laika gaitā ir novecojis, sen jau nepieciešamas pārmaiņas gan augiem, gan cilvēkiem. Direktore uzsver, ka šobrīd dārzam būtiski modernizēt infrastruktūru, lai dārzs darbotos kā pētniecības, rekreācijas un izglītības vieta, kur būtu patīkami un interesanti ģimenēm, studentiem, skolēniem un tūristiem.

Šogad dārza attīstībā Universitāte darījusi ārkārtīgi daudz. Uzlikts jauns segums Sukulentu un Tropu mājai, kas nodrošina kolekciju saglabāšanos. Pašlaik tiek daļēji atjaunota dārza sēta, kas iepriekš bijusi diezgan katastrofālā stāvoklī. Lai uzsāktu mērķtiecīgu atjaunošanas darbu, tika sarīkots starptautiskais ainavu arhitektu un pilsētplānotāju plenērs, kura laikā arhitekti strādāja dārzā uz vietas un zīmēja ideju skices 21. gadsimta dārzam. Direktore uzskata, ka igauņu arhitektūras biroja «SALTO» piedāvājums ieguvis pirmo vietu galvenokārt savas neparastās un mūsdienīgās pieejas dēļ – brīvs un plastisks ēku izvietojums, centralizēts siltumnīcu komplekss. Braucot garām Botāniskajam dārzam, pavērsies vairāk skatpunktu, kas vedinās tajā ienākt.

Direktore ir pārliecināta, ka jau tagad jādomā vismaz piecpadsmit gadus uz priekšu. Ja tas netiks darīts, dārza infrastruktūra būs novecojusi vēl pirms rekonstrukcijas pabeigšanas. Iespējams, ka idejas par Botāniskā dārza tālāku pilnveidošanu tiks ņemtas arī no citiem plānotāju konkursa dalībniekiem.

Darāmā dārzā ir ārkārtīgi daudz. Anta Sparinska skaidro, ka dārzā plānots uz meristēmu laboratoriju bāzes attīstīt Augu zinātnes institūta projektu. Meristēmu laboratoriju pašreizējā

atrašanās vieta Volšmita muižas ēkā, kas ir vecākā dārzā un ir valsts mēroga arhitektūras piemineklis, īsti nav piemērota. Muiža būtu jāsaglabā un jārestaurē, bet laboratorijām nepieciešami īpaši piemērotas un modernas telpas. Dārzā restaurāciju gaida vēl divas mājas, kas arī ir valsts nozīmes arhitektūras pieminekļi.

Botāniskie dārzi pasaulē ir vienoti

Pasaulē katrā lielākajā pilsētā un valstī ir savs botāniskais dārzs. Anta Sparinska stāsta, ka pie daudzām universitātēm tikusi ierīkoti botāniskie dārzi, kur apmeklētājiem sākotnēji bija iespēja iepazīt tieši ārstniecības un pārtikā izmantojamus augus. Izmēru ziņā dārzi ir ļoti dažādi. Ir tādi, kuru platība ir vairāk nekā 200 ha, citiem pietiek ar pāris hektāriem. Direktore viesojusies Padujas Universitātes Botāniskajā dārzā Itālijā (tas ir vecākais pasaulē, dibināts 1586. gadā) un atzīst, ka nekas būtisks pa šiem 500 gadiem nav mainījies. Anta Sparinska uzskata, ka ir dārzi, kas pārdzīvojuši visus laikmetus un joprojām ir atraktīvi sabiedrībai, jo tajos ir jaunas augu ekspozīcijas, kas nemitīgi mainās, bet ir arī tādi, kas ir nekopti. Kad direktore izstaigājusi Romas Botānisko dārzu, viņa sapratusi, ka mēs savā dārzā vēl desmit gadus varētu nedarīt neko, un tad šeit izskatītos «tikpat labi»...

Anta Sparinska stāsta, ka kolekcijas papildinājumi notiek nepārtraukti, jo augu ekspozīcija nemitīgi ir jāpapildina un jāatjauno. Daļa no Botāniskā dārza raksturojošā tēla varētu būt Latvijā augošo savvaļas augu biotopi, piemēram, purva vai piekrastes augu ekspozīcija, kā arī Latvijā selekcionēto kultūraugu šķirņu izlase. Būtiska ir arī bioloģiskā materiāla saglabāšana, lai neietu bojā tās šķirnes, kas izturējušas desmitiem gadu ilgu laika pārbaudi.

Sevišķs apliecinājums Universitātes Botāniskā dārzam ir dāvinājums no Austrālijas – īpaši vērtīgā un slavenā Volemi priede, kas ir dinosaužu laika lieciniece. Dabā priedes populācijā ir mazāk nekā 100 koku. Viens no senākajiem un retākajiem augiem pasaulē – Volemi priede – būs īpaši vērtīgs LU Botāniskā dārza augu kolekcijas papildinājums, un Botāniskā dārza Palmu māja būs vienīgā vieta Latvijā, kur interesenti varēs aplūkot šo reto un savdabīgo augu.

Austrālijas vēstnieks Latvijā Hovards Kregs Brauns (Howard Craig Brown) pie dāvinātās Volemi priedes

Palmu māja

Rhododendra zieds.
Foto no LU Botāniskā dārza arhīva

Botāniskajā dārzā strādā īsti entuziasti.
Foto no LU Botāniskā dārza arhīva

Volemi priedes zars. Foto no LU Botāniskā dārzā arhīva

Botāniskajā dārzā darba nepietrūks nekad

Direktore stāsta, ka Botāniskais dārzs uzplaucis tieši pēdējo piecu gadu laikā. Liela pateicība par to pienākas iepriekšējai dārza direktorei Maijai Kārklīnai; beidzot radusies sapratne, cik nozīmīgs Universitātei ir dārzs.

Direktore atzīst, ka ļoti daudzi šī dārza darbinieki ir īsti sava darba patrioti un Botāniskajā dārzā strādā jau gadiem ilgi. Būtuiski ir parūpēties par darbinieku motivāciju – ne tikai algām, nepieciešams arī modernizēt darba apstākļus, lai fiziskā darba būtu pēc iespējas mazāk, jāpadomā, kādus darbus iespējams atvieglot. Botāniskajā dārzā ikvienā sezonā darba ir daudz.

Pavasārī un rudenī palīgos vienmēr tiek gaidīti LU studenti, arvien vairāk tiek domāts par ekspozīciju piemērotību studiju un pētniecības darbam.

Skats no dārza

Tatjana Lupova Botāniskajā dārzā strādā jau no 1967. gada un atzīst, ka šeit strādā īsti sava darba entuziasti. Dārzā nav normēta darba laika, te jāatdod sevi visu. Iesākumā dārzā bijušas tikai divas siltumnīcas, viņai vislabāk patīcis strādāt ar telpaugiem, interesējusi tieši darba praktiskā daļa. Botāniskā dārza darbinieki padomju laikā nodrošinājuši kuģu dekorēšanu ar augiem. Rudeņos ostā vienmēr iebraukuši kruīza kuģi; tolaik apzaļumošanas iespējas nebija tik plašas, nevarēja tik brīvi iegādāties ārzemju augus, bet Botāniskā dārza darbinieki vienmēr saņēmuši elitārus pasūtījumus. 70. un 80. gados darbinieki ar savām augu kompozīcijām bieži piedalījušies telpu noformēšanā, bija arī kompozīciju konkursi. Botāniskais dārzs ļoti bieži piedalījās Maskavas lauksaimniecības sasniegumu izstādēs, kur ieguva daudzas medaļas. Eksperimentālās laboratorijas darbinieki veidojuši arī augu kompozīcijas Universitātes Lielajai aulai. Tatjana nākotnē raugās cerīgi, tomēr atzīst, ka Botāniskajam dārzam būtu ārkārtīgi nepieciešami jauni cilvēki, kuri būtu patiesi ieinteresēti šajā darbā.

Tropu mājas vadītāja Ilze Akmene Botāniskajā dārzā strādā jau trīsdesmit trešo gadu. Laika gadā dārza ēkas ir tehniski nolietojušās, bet renovācijas plāni vieš cerību, ka nākotnē situācija

varētu mainīties. Ilze Akmene cer, ka nākotnē dārzs tiks pie lielām siltumnīcām un jauna baseina. Būtu noderējusi arī vēl kāda jauna siltumnīca, jo, paplašinoties kolekcijām, pietrūkst vietas augu izvietošanai. Būtiskākās izmaiņas augu kolekcijās parasti notiek, kad augi gājuši bojā auksto ziemu vai slimību dēļ. «Augi ir dvēseles izdaiļošanai, dārzā gūsti mieru, bet ikdienā, protams, ir arī smags fizisks darbs,» atzīst Tropu mājas vadītāja. Vērienīgo nākotnes plānu piepildīšanai nepieciešams laiks un enerģija.

Botāniskais dārzs ir ne tikai skaista, harmoniska dabas vide, kurā cilvēks var atpūsties un uzkrāt pozitīvas emocijas, bet arī uzzināt kaut ko jaunu. Tajā vērts iegriezties ne tikai košajā rododendru ziedēšanas laikā; ikviens gadalaiks dārzā apmeklētājiem atklāj savdabīgu, mainīgu dabas pasauli.

Botanical Garden – Oasis in the City

The oldest botanical garden in Latvia has been thriving under the wing of the University of Latvia already for nine decades. The features, territory and activity emphases of the garden have changed with the lapse of time. Entering into the 21st century, the Botanical Garden of the University of Latvia gradually becomes part of European as well as world-wide botanical garden associations. The Botanical Garden of the U of L has approximately 5 400 different plant species, subspecies, varieties and hybrids. Collections are maintained and enlarged, acquiring the plant reproduction materials either by means of exchange with other gardens or directly from nature.

The Botanical Garden development has flourished especially within the last five years. The new infrastructure development plans for the garden were delineated during the international of landscape architects and town planners taking place in September of this year. In the article, the Botanical Garden director Anta Sparinska tells about the past and present of the garden as well the future plans for it, whereas its employees-old-timers assess the development of the garden from the background of their experience.

The University makes every effort not only to develop the garden into an accessible, aesthetically enjoyable and contemporaneous environment for every visitor but also to ensure that it makes significant contribution to science and preservation of plant biodiversity.

Ceļš uz kultūras mantojumu

Tērvetes pilskalns. Foto no VFF arhīva

Anda Lase

Katru pusgadu vai biežāk Vēstures bakalaura studiju programmas kultūras mantojuma specializācijas studentiem notiek ekspedīcijas kultūras mantojuma apzināšanā. Agrā rītā pasniedzēji un studenti ar mugursomām pulcējas pie Latvijas Universitātes galvenās ēkas, lai dotos izpētes braucienā.

Vēstures un filozofijas fakultātes (VFF) Arheoloģijas un vēstures palīgzinātņu katedra nodarbojas ar kultūras mantojuma studijām. Ekspedīciju iesākums bija pagājušā gadsimta 90. gados, kad asoc. prof. A. Gavriļins organizēja kultūras mantojuma specializācijas studentiem pastaigu pa Rīgu, lai iepazīstinātu ar Rīgas kultūrvēsturiskajām vērtībām. Studentiem radās doma, ka šo iepazīšanos vajadzētu paplašināt arī ārpus Rīgas. Viņi paši par saviem līdzekļiem sameklēja busiņu, un tā sākās regulāri braucieni pa dažādiem Latvijas novadiem. Studenti paši izstrādāja maršrutus, izvēlējās apskates objektus, gatavoja par tiem referātus, kurus pie attiecīgā objekta nolasīja. Vēlāk, 2000. gadu sākumā, šis pasākums tika pārvērsts par studiju kursu «Kultūras mantojuma izpētes prakse», ko vadīja asoc. prof. A. Gavriļins; tas bija nepieciešams, lai šis visai organizatoriski darbietilpīgais pasākums iegūtu oficiālu statusu un būtu iespējams saņemt arī finansējumu no fakultātes un studentu pašpārvaldes.

Arī šobrīd maršrutus izstrādā vecāko kursu studenti, tā rādot paraugu 1. kursa studentiem, un pirms ekspedīcijas iepriekš tos izbraukā, lai noteiktu hronometrāžu, izpētītu piebraucamos ceļus, nakšņošanas iespējas u. tml. Protams, mācībspēki nestāv malā, bet dod padomus un ieteikumus. Katram šāda izbraukuma semināra dalībniekam ir jāsagatavo referāts, izmantojot literatūru un Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas

dokumentācijas centra resursus. Vēlāk šis referāts ir jānoformē kā semināra darbs – ar zinātniskajām atsaucēm, ilustratīvo materiālu utt. – un jāiesniedz katedrā izvērtēšanai. Pēc diviem vai trim šādiem izbraukumiem students saņem ieskaiti. Izbraukuma semināru dalībniekus pamatā komplektē no tiem vēstures bakalaura un maģistra studiju programmu studentiem, kas izvēlējušies kultūras mantojuma specializāciju, tomēr netiek atraidīti arī citu specializāciju studenti.

Izbraukumi tiek organizēti uz dažādiem Latvijas novadiem – Latgali, Vidzemi, Sēliju, Kurzemi. Ir notikuši arī izbraukumi uz Lietuvu, Igauniju, Poliju. Izbraukumu laikā tiek apskatīti visdažādākie kultūras pieminekļi – pilskalni, senkapi, kulta vietas, baznīcas, muižu centri, pils, vēsturisko pilsētu centri, kā arī tautas celtniecības pieminekļi.

Visgrūtāk ir tiem, kas veic organizatoriskos pienākumus, jo viņiem tiek vissmagākais darbs. Pirms katra izbraukuma semināra asoc. prof. A. Gavriļins, kas ir atbildīgs par šo kursu, izvēlas sev uzticamus studentus, kuri vēlas un spēj izveidot pienācīgu maršrutu. Viņiem tiek doti vispārīgi norādījumi un idejas par vēlamo objektu skaitu un novadu, kurā tos meklēt. Pārsvārā tie ir studenti, kuri jau rīkojuši līdzīgus pasākumus, bet citreiz tiek pieaicināti arī «jaunie».

Aleksandrs Gavriļins, Arheoloģijas un vēstures palīgzinātņu katedras asociētais profesors un kultūras mantojuma specializācijas vadītājs ir pārliecināts, ka izbraukumi studentos attīsta organizatoriskās iemaņas, jo pirms tiem nākas veikt pamatīgu sagatavošanās darbu – pašiem jāizstrādā maršruts, jāparūpējas par naktsmītnēm,

transportu. Profesora vienīgā prasība attiecībā uz maršrutu – lai tajā būtu pēc iespējas dažādi arhitektūras un vēstures pieminekļi. Profesors studentu referātus novērtē gan pēc tā, kā tie tiek prezentēti, gan pēc tā, cik pamatoti izklāstītas domas, kādus avotus students izmantojis.

Profesors atceras, ka 90. gadu sākumā studenti staigājuši pa objektiem Rīgā, un atzīst, ka galvaspilsēta ir unikāla, jo tajā pārstāvēti visi arhitektūras stili. Bija būtiski apbraukāt arī visus Latvijas reģionus; viņš ir pārliecināts, ka pirmām kārtām jāzina un jāizprot Latvijas kultūras mantojuma savdabība. Daudzi fakultātes beidzēji strādā tūrisma firmās, un viņiem palīdzējušas ekspedīciju laikā iegūtās organizatoriskās iemaņas. Profesors uzskata, ka Latvija ir tik bagāta, ka pa to jāstaigā kājām, jo vai uz katra soļa ir kas būtisks no arhitektūras vai arheoloģijas mantojuma.

Profesors domā, ka sabiedrības zināšanas par kultūras mantojumu nav pietiekamas, iemesls tam ir arī informācijas trūkums; mūsu sabiedrība ārkārtīgi maz zina par to, kas ir tepat blakus. Ārzemēs kultūras mantojums ir sakopts, bet pēc būtības tas ir rekonstruēts. Mūsu kultūras mantojumu objektu tehniskais stāvoklis ir smags, bet tie ir oriģināli, un šajā ziņā mēs izceļamies uz kopējā Eiropas fona, uzsver profesors. Būtiski ir zināšanas par kultūras mantojumu nodot tālāk, lai studenti varētu tās transformēt un nodot citiem.

Profesors uzskata, ka balto plankumu vēsturē ir daudz. Piemēram, braucot uz Latgali, profesors no studentiem prasījis sagatavot ziņojumus par ebreju kultūras vietām – kapiem, bijušajām sinagogas ēkām u. c. «Latgale bez ebrejiem nav Latgale, Latgales kultūra ir ebreju kultūra sastāvdaļa, un mums ir jāturpina pētīt šī joma,» saka profesors. Latgale kādreiz bija Polijas, pēc tam Vitebskas guberņas sastāvdaļa, līdz ar to dokumentācija par dievnamiem Latgalē ir, bet tie glabājas arhīvos vai nu Polijā, vai Baltkrievijā. Visai nesen tika atgūts Kurzemes hercogistes arhīvs no Vācijas, kurā bija līdz šim pilnīgi nezināma informācija.

Profesors atgādina, ka arhitektūra vienmēr ir saistīta ar cilvēkiem; dievnama arhitektūra ir saistīta ar draudzes vēsturi, dievnams ir piesūcināts ar cilvēku prieku un asarām, un atrauti aplūkot to nav iespējams. Viņš atzīst, ka izpētes process ir nebeidzams, kam nekad nevar pielikt punktu.

Alda Bražūne, VFF izpilddirektore, pati piedalījusies vairāku izbraukumu organizēšanā un domā, ka tā ir liela atbildība;

Sv. Jaunavas baznīca Lietuvā, Mosēdā. Foto no VFF arhīva

ne vienmēr studenti gatavi to uzņemties. Alda stāsta, ka ekspedīcijās ir lieliska iespēja dzīvē redzēt to, kas iepriekš apgūts teorētiski, arī pasniedzēju uzdotie jautājumi pēc referātu nolāšanās palīdz iegūt dziļāku izpratni. Students, kas iepriekš veicis pētījumu, aizbraucot uz vietu, to visu redz, viņam uzkrājas zināšanas interaktīvā veidā, kas ir daudz vērtīgāk, nekā stundām lasīt grāmatas vai klausīties lekcijas. Studentiem novērtējums, ko viņi saņem par sagatavoto referātu, ir laba motivācija.

Gatavojot referātus, tiek veikts darbs bibliotēkās, arhīvos, pieminekļu dokumentācijas centros. Materiāli par visiem braucieniem tiek apkopoti, tie noder nākamajai grupai, kas izlemj braukt pa šo maršrutu. Parasti izvēlas objektus, kas ir apskatīšanas vērti, piemēram, baznīcas, kas atspoguļo kādu noteiktu arhitektūras stilu; bieži baznīcās ir tāds interjers, kas būtu jāredz ikvienam Latvijas iedzīvotājam.

Ekspedīcijās brauc ne tikai kultūras mantojuma specializācijas studenti; pati Alda beigusi starptautisko attiecību vēstures specializāciju. Pēdējās ekskursijās bija iekļauti ne tikai kultūras, bet arī vēstures pieminekļi – Kalpaka piemineklis, Brāļu kapi. Alda ir pārliecināta, ka tepat Latvijā ir ļoti daudz ievērības cietņu vietu, baroka vai gotikas pieminekļus nemaz nav jābrauc skatīties uz Franciju un Itāliju.

Izbraukumos studenti apgūst loģistiku – mācās plānot, organizēt, saskaņot, tiek uzkrāta vērtīga pieredze, kas noderēs turpmāk.

Malborkas pils Polijā. Foto no VFF arhīva

Štuthofas koncentrācijas nometne. Foto no VFF arhīva

Agnese Zile, Vēstures bakalaura programmas 4. kursa studente, specializācija – kultūras mantojums. Studente piedalījies Sāremā salas (2006. g. pavasarī) un Latgales (2007. g. pavasarī) semināra rīkošanā. Agnese teic, ka tas bija gan interesanti, gan grūti. Īpaši atmiņā palikusi Latgales ekspedīcija, kas izrādījies lielāks izaicinājums, nekā iepriekš tika domāts. Lai gan ekspedīcijā no organizatoriskā viedokļa bija ļoti daudz trūkumu, gūtā pieredze ir neatsverama. Kā saka – no kļūdām mācās! Agnese uzsver, ka organizēšana dod ļoti labu ieskatu par attiecīgā rajona kultūras mantojumu. Tā bijusi arī viņas lielākā motivācija piedalīties ekspedīciju rīkošanā. «Jo vairāk ekspedīcijās dodies, jo vairāk pārliecinies, cik interesants ir Latvijas kultūras mantojums,» saka Agnese.

Studente ir pārliecināta, ka katrā izbraukuma seminārā var iegūt kaut ko jaunu un interesantu; no katra semināra viņa atgriežas ar spilgtām atmiņām un jaunām zināšanām. Īpaša likās 2006. gada pavasara ekspedīcija uz Rietumvidzemi un Sāremā salu. Lai gan Igaunija atrodas pavisam tuvu, tās kultūras mantojums Agnesei likās diezgan atšķirīgs. Baznīcas šķīta vērienīgas

un senākas, ar interesantiem cilņiem un sienu gleznojumiem, īpaši labi atmiņā palikusi slavenā Karjas baznīca. Arī pilskalni likās ļoti interesanti, jo to ārējais izskats ir pavisam citādāks nekā Latvijas pilskalniem.

Dodoties ekspedīcijās, jaunais students nereti uzzina ko tādu, par ko līdz tam nav bijusi pat mazākā nojausma. Piemēram, klajā uzartā laukā var salasīt māla lauskas no keramikas podiem, kas tapuši pat pirms Kristus dzimšanas; kādā no Latgales dievnamiem ieraudzīt 16. gadsimta ikonu vai atklāt kādu ļoti interesantu vai skaistu vietu, kur noteikti būs vēlme atgriezties un ko gribēsies parādīt draugiem. Tas rada tādu īpašu sajūtu. Protams, vakara neformālā gaisotne un divu dienu ilga tūsniņa autobusā rada kopības sajūtu ar pārējiem līdzbraucējiem, jo kopā piedzīvoti smieklīgi atgadījumi, nogurums, negulēta nakts un daudz kas cits.

Agnese atceras, ka neparedzētas situācijas gadās katrā ekspedīcijā. Studentes pirmās ekspedīcijas laikā uz Lietuvu radās problēmas ar naktsmītni, respektīvi, naktsmītnes nebija. Pēkšņi izrādījās, ka visiem autobusa pasažieriem vairs nav kur palikt. Tad vairāku stundu garumā tika meklēta jauna naktsmītne. Tā tika atrasta, bet pāris stundu neziņā bija interesantas. Agnese stāsta, ka vecāko studentu vidū kļīst leģendas par dažādiem interesantiem notikumiem ekspedīciju laikā. Tos viņai pašai gan nav nācies pieredzēt, un šīs leģendas pat varētu nodēvēt par «ekspedīciju leģendām».

Agnese motivācija piedalīties braucienos ir Latvijas kultūras mantojuma iepazīšana; studente šādas ekspedīcijas uzskata par lielisku mācību līdzekli un noteikti vēlētos braukt vēl. Pašreiz Agnesi vairāk interesē Latvijas teritorija, taču viņa ir pārliecināta, ka ar laiku noteikti radīsies vēlme apskatīt arī tālākas zemes. Brīvajā laikā Agnese pati mēdz doties izbraucienos pa Latviju, ir apskatīta Dienvidkurzeme un Zemgale, tieši uz šiem novadiem viņa vēlētos doties ekspedīcijā, lai iepazītos ar kultūras mantojumu, un, protams, neatteiktos doties arī citās ekspedīcijās.

Ekspedīcijas dalībnieki Īdeņas pilskalnā 2007. gada maijā. Foto no VFF arhīva

Svarīgi ir iepazīt objektu klātesot

Arita Pietere, Vēstures bakalaura programmas 2. kursa studente piedalījies divās ekspedīcijās. Pirmā no tām bija uz Latgali 2007. gada maijā, otrā bija ekspedīcija uz Poliju šogad septembrī. Braucienā uz Latgali tika aplūkotas dažādu konfesiju (luterāņu, katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku) baznīcas un lūgšanu nami, kā arī Rēzeknes, Ludzas, Dagdas un citu pilsētu ievērojamākie pieminekļi, tika apmeklēti arī vairāki pilskalni.

Braucienā uz Poliju organizēja profesors Ēriks Jēkabsons, līdz ar to darba kārtībā nebija tikai ievērojami arhitektūras pieminekļi, bet arī, piemēram, tādi objekti kā Hitlera bunkuri jeb t. s. Vilku midzenis, Vesterplate – vieta, kur sācies Otrais pasaules karš. Tāpat bija iespējams apmeklēt Varšavas Kara muzeju, kurā atradās lieliskas ekspozīcijas, kas atspoguļoja poļu bruņotās vēsturi no viduslaikiem līdz pat mūsdienām. Polijas brauciens bija mazāk piesātināts ar arhitektūras pieminekļu apskati.

Arita līdz šim nav organizējusi izbraukumu ekspedīcijas, bet šobrīd organizē kursa biedriem ekskursiju uz Raiņa kapiem, kur tiks aplūkotas ievērojamo cilvēku kapa vietas un runāts par viņu devumu Latvijas kultūras vēsturē.

Arita ir pārliecināta, ka jebkurš šāds organizatorisks pasākums vai referātu gatavošana par pieminekļiem ļauj iepazīt gan konkrētā objekta specifiku, gan apzināt iestādes, kur meklēt informāciju par tiem – bibliotēkas, muzejus, arhīvus; iepazīt šo iestāžu darbības principus un sistēmu kopumā, tāpat arī tiek attīstītas prasmes strādāt ar informāciju – meklēt, analizēt, sistematizēt to, kas topošajiem vēsturniekiem ir svarīgi. Ja vēsturnieks vēlas specializēties kultūras mantojuma studiju virzienā, viņam tomēr ir svarīgi iepazīt objektu arī klātesot, uzskata studente. Atrodoties pie objekta, redzot to konkrētajā kultūrvidē, var rasties citi priekšstati, citi jautājumi un citi secinājumi, nekā apskatot un analizējot pieminekļu attēlus un plānus.

Galvenais šādos izbraukumos ir apskates objekti, sīkas sadzīviskas problēmas var pieciest, uzskata Arita. Viņa pati vairāk interesējas tieši par arhitektūras pieminekļiem, to aizsardzību un saglabāšanu.

Studente domā, ka kultūras mantojums Latvijā netiek pietiekami apzināts un pietiekami saglabāts. Pie tā nav vainīgas tikai atbildīgās iestādes, svarīga ir arī Latvijā dzīvojošo cilvēku attieksme. Arita domā, ka brīžiem cilvēkiem nav priekšstata par to, cik bagāta un ievērojama Latvija ir kultūras mantojuma ziņā. Iespējamais risinājums, viņasprāt, ir kultūras mantojuma, īpaši konkrētu objektu, reklamēšanas akcijas (ielās uz reklāmas stabiem jāattēlo ne tikai kārtējie banku piedāvājumi, bet, piemēram, kāda Latgales baznīca), turklāt jāreklamē ne tikai Rīgas kultūras pieminekļi, bet visas Latvijas kultūras mantojums. Ja cilvēkiem radīsies iespaids par Latvijas kultūras mantojuma savdabību un nozīmīgumu, iespējams, arī pieminekļu aizsardzības jautājumi būs vieglāk risināmi, jo pieminekļu aizsardzība vairs nebūs tikai institūciju līmenī, bet arī Latvijas iedzīvotāju interesēs, uzskata Arita. Tomēr studente atdzīst, ka bieži šādi ierosinājumi netiek īstenoti līdzekļu trūkuma dēļ. Runājot par kultūras mantojuma aizsardzības institūciju darbību, likums «Par kultūras pieminekļu aizsardzību» ir pieņemts 1992. gadā, un tas ir spēkā arī mūsdienās, bet šis likums nav universāls, pagājis piecpadsmit gadu, un mums nepieciešami jauni likumi, uzskata Arita.

Ekspedīciju nozīme studiju procesā

Profesors Andrejs Vasks, Arheoloģijas un vēstures paliginātņu katedras vadītājs, uzskata, ka šo izbraukumu nozīmi kultūras mantojuma

studiju procesā ir grūti novērtēt par augstu. Dzīvais kontakts ar kultūras pieminekli, apkārtējo vidi un cilvēkiem nav atsvērams ne ar ko. Līdz šim studentu atsaucība ir bijusi ļoti liela, un visi ar nepacietību gaida nākamo izbraukumu. Šie izbraukumi dod vienreizēju iespēju redzēt desmitiem kultūras pieminekļu, ko gan studenti, gan arī mācībspēki individuāli diez vai apmeklētu.

Ne mazāk svarīgi ir arī tas, ka studenti apgūst nepieciešamās organizatoriskās iemaņas; mācībspēku galvenais uzdevums ir vērtēt studentu priekšnesumu pie attiecīgā kultūras pieminekļa, viņu spējas un prasmes runāt ar auditoriju (šīnā gadījumā – ar saviem līdzbiedriem un mācībspēkiem), kā arī sniegt vienu otru komentāru vai papildinājumu.

Vai kultūras mantojums Latvijā ir pietiekami apzināts, tiek saglabāts un aizsargāts? Profesors domā, ka uz šo jautājumu atbildēt ir grūti. Kultūras pieminekļu apzināšana un aizsargāšana ir nebeidzams process. Tas, kas šodien ir parasts, rīt var izrādīties kaut kas neordinārs. Ar likumdošanu un normatīvajiem aktiem viss ir vairāk vai mazāk kārtībā, tomēr nevienam likums, nekādi noteikumi vai instrukcijas nepasargās kultūras mantojumu, ja nebūs izpratnes par šī mantojuma jēgu un nozīmi plašākā sabiedrībā. Tā ir triviāla patiesība, tomēr profesors nākotnē raugās visai cerīgi. Viens no šādu cerību iemesliem ir kultūrtūrisma attīstība, kad gan pašvaldības, gan privātpersonas ir ieinteresētas savās teritorijās sakopt tur esošos pieminekļus. A. Vasks atdzīst, ka tomēr daudz ko vēl varētu vēlēt. Joprojām vēl ļoti maz ir norāžu uz un pie arheoloģiskajiem pieminekļiem; Lietuvā, nemaz nerunājot par Skandināvijas valstīm, tas ir daudz labāk sakārtots. Tāpat attiecībā uz arheoloģiskajiem pieminekļiem un arheoloģiskajām vietām vispār likumdošanā nav atrunāts jautājums par metāldetektoriem. Šobrīd šādu instrumentu var iegādāties katrs un nodoties «melnās arheoloģijas» vilinājumam, kas ir nopietns drauds arheoloģiskajam mantojumam.

Prakses – reāls pienesums zinātnē

Katedra vasaras semestrī kopš 1999. gada organizē arī lauka kursu «Arheoloģisko lauka darbu prakse». Šīs prakses jeb arheoloģiskās ekspedīcijas tiek rīkotas Rietumlatvijā, kura ir mazāk pētīta. Šīm ekspedīcijām ir divējāds mērķis – pirmkārt, iepazīstināt studentus, kuriem ir interese par arheoloģiju un Latvijas aizvēsturi, ar pirmajiem soļiem arheoloģiskajā pētniecībā, t. i., ar izrakumiem, un, otrkārt, pētīt Rietumlatvijas aizvēsturi. Par tām «Universitātes Avīze» rakstīja jau 2006. gada ziemas numurā.

Way to Cultural Heritage

Expeditions exploring cultural heritage take place for the cultural heritage specialisation students of History Bachelor's degree programme every half a year. Department of Archaeology and Auxiliary Disciplines of History – engaged in cultural heritage studies – commenced these expeditions by exploring the heritage values of Riga in the 90s. The students came up with an idea that this acquaintance should be extended outside the limits of Riga as well. Trips are organised to different regions of Latvia: Latgale, Vidzeme, Selonija, Kurzeme. In addition, trips to Lithuania, Estonia and Poland also have taken place. Cultural monuments of every sort and kind are visited during these trips: castle mounds, ancient burial sites, cult places, churches, country seat centres, castles, historical town centres, folk building monuments, etc. In the article, Head of the Department of Archaeology and Auxiliary Disciplines of History, professor Andrejs Vasks, and associated professor of the Department of Archaeology and Auxiliary Disciplines of History Aleksandrs Gavrilins – who have organised the trips from the very beginning – express their opinion on preservation of cultural heritage in Latvia and the importance of the expeditions for the study process. Students also share impressions from the trips.

Anna Platpīre

2002. gada ziemā tika atklāts radio NABA. Tas radās kā jauns studentu radio, kas no 1. decembra sāka skanēt Latvijas Radio 5. programmā uz viļņa 96,2 FM. Diennakti skanošā programma, kas tika balstīta uz nekomerciāliem darbības principiem, turpināja radio KNZ tradīcijas: piedāvāja daudzveidīgu mūziku un dažādus informatīvus raidījumus, raidot Rīgā un Rīgas rajonā.

Radio KNZ ēterā noturējās gadu, tomēr dažādu apstākļu un sakrītību dēļ tika slēgts.

Piecu gadu laikā radio NABA piedzīvojis daudz pārmaiņu: ir mainījusies programma, mainījušies cilvēki un radio kļuvis patstāvīgāks un nopietnāks. Tas pierādījis, ka nekomerciālas un idejiski veiksmīgas lietas iespējams attīstīt arī ar ierobežotiem līdzekļiem – izveidot simpātisku un kvalitatīvu produktu, kas piesaista plaša profila auditoriju, tai pašā laikā paliekot uzticīgam sākotnēji izvirzītajiem mērķiem un vēlmēm. Ir nomaiņīta frekvence uz 93,1 FM, šādi aptverot plašāku Latvijas teritoriju un nodrošinot iespējas arī turpmākai attīstībai.

Radio NABA izveidojis veiksmīgu sadarbību gan ar Latvijas teātriem, gan ar dažādiem izdevumiem un sekmīgi retranslē dažādu ārvalstu raidījumus un piedāvā klausītājiem plašu programmu, kas ietver mūziku, teātri, kino, ziņas, diskusijas, spēles.

Tajā pašā laikā radio NABA ir pamanījies arī iepazīstināt savus klausītājus ar savam formātam atbilstošu grupu dzīvo uzstāšanos. Piecu gadu laikā, pateicoties radio NABA, Latvijā varēja dzirdēt tādas mūzikas ikonas kā *Deine Lakaien*, *Covenant*, *Camouflage*, *De Vision*, *The Cruxshadows* un citas, kā arī tika rīkotas dažādas pašmāju grupu uzstāšanās. Radio aktīvi bija piedalījies dažādos Latvijas notikumos, ne tikai informatīvi atbalstot teju katru kultūras, nekomerciālo vai mūzikas pasākumu,

bet arī piedaloties tādos Rīgas pasākumos kā «Baltā nakts» un «Rīgas svētki». Šo svētku laikā Rīgā bija viesojies lidojošais cirks *Circo da Madrugada*, Rīgas ostā varēja apskatīt kultūras kuģi *Stubnitz* un vērot dažādu pasauleslaveni cirka, mūzikas, video mākslinieku uzstāšanos Andrejsalā, Līvu laukumā un citur.

Šobrīd radio darbojas ap 80 cilvēku, kas kopīgi veido neatkarīgo un brīvo radio programmu, idejas vārdā piedāvājot klausītājiem interesantu nestandarta baudījumu.

Šogad radio NABA svin 5 gadu jubileju, piedāvājot plašu pasākumu programmu.

Kā pirmais jau jūlija vidū tika izsludināts fotokonkurss par tēmu «Radio», tam sekoja grupas *Project Pitchfork* koncerts Aristoteļa svētkos septembrī. Oktobra beigās tika atklāta radio NABA fotoizstāde «5x5», un 1. novembrī savu akustisko koncertu Latvijas Universitātes Lielajā aulā sniedza vācu gotiskās mūzikas veterāni *Deine Lakaien*, kas tika uzņemti ar pārsteidzoši lielu sajūsmu.

Ceļojošā izstāde turpinājās līdz pat 1. decembrim, noslēdzoties Latvijas Universitātē. Sagaidot savu 5 gadu jubileju, radio rīkoja lielkoncertu Lielajā aulā, kurā uzstājās viena no Lielbritānijas veiksmīgākajām indie mūzikas grupām *The Wedding Present*, kā arī zināmas un mīlētas latviešu muzikālās apvienības: «Zig Zag» un *Sattelites LV*.

Fotokonkurss «Radio» un ceļojošā izstāde «5x5»

Viens no veiksmīgākajiem projektiem, kurā tika iesaistīti studenti un radio NABA klausītāji, ir radio rīkotais fotokonkurss par tēmu «Radio» un pēc tam arī ceļojošā fotoizstāde «5x5».

Fotokonkurss tika aizsākts, lai audiāli pārsātināto fenomenu – radio – atklātu arī kā vizuālu, baudāmu, sajūtamu mediju. Tāpēc jebkura vecuma, pārliecības un piederības ļaudis tika aicināti iesūtīt savus darbus par tēmu «Radio». Konkurss aizsākās jūlija vidū un noslēdzās septembra vidū. Tā laikā tika

Konkursa uzvarētāju darbi

Konkursa uzvarētāja Ojāra Sauliņa darbs

Konkursa uzvarētāja Egona Peršēvica darbs «Radiovīrs»

Konkursa uzvarētājas Lienas Jaunzemes darbs

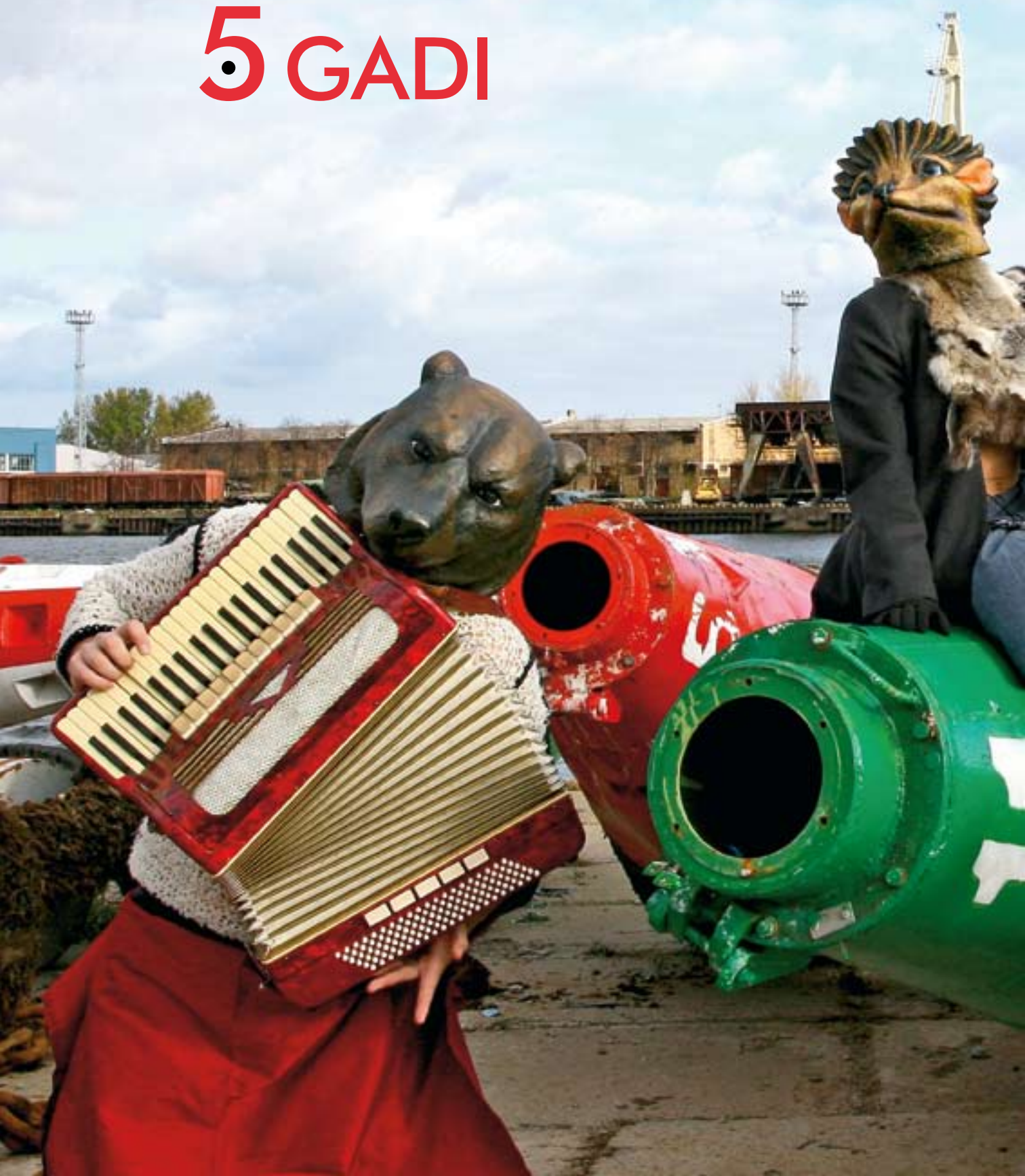
Konkursa uzvarētājas Sandras Leimanes darbs «Alberts»

Konkursa uzvarētājas Kristas Burānes diptihs «Sarunas ēterā: Diena/Nakts»

NABA
9 3 • 1 FM
UNIVERSITĀTES RADIO

5 GADI

saņemts 71 darbs no 50 autoriem. Darbus vērtēja žūrija: žurnāla «Foto Kvartāls» galvenā redaktore Alise Tifentāle, fotogrāfs Kristaps Kalns, mākslinieks Kristians Brekte, radio NABA direktors Madars Štramdiers un Latvijas Foto-grāfijas muzeja direktors Vilnis Auziņš.

No visiem darbiem tika izvēlēti 25 labākie, no kuriem 5 ieguva lielākās balvas: VEF klasisko radioaparātu, žurnāla «Foto Kvartāls» gada abonementu, izdevniecības «Rīgas Laiks» arhīva DVD, radio NABA balvas (varēja apmeklēt radio jubilejas rīkotos pasākumus) un iespēju publicēties: uz *Baddog* atklātnītēm, žurnālā «Foto Kvartāls» un arī izstādes laikā. Izstādē bija arī pārējie 20 darbi.

Izstādē «5x5» tiks izstādītas 25 fotogrāfijas, kuru autori ir: Aivars Baranovs, Andris Rebhūns, Anna Šteinberga, Egons Peršēvics, Elīna Banga, Ilze Kalnbērziņa Prā/Praz Fabrice, Jānis Cirsis, Jānis Raitums, Katrīna Ķepule, Katrīna Teivāne, Krista Burāne, Liene Jaunzeme, Līva Ķauķe-Saule, Matīss Saulītis, Matīss Zvaigzne, Māris Ruskulis, Ojārs Saulītis, Oļesja Sokolova, Oskars Krūmiņš, *Petter Körnemark*, Sandra Leimane, Sandra Poplavska, Sergejs Godovaņuks, Svetlana Topunova, Tomass Sola.

Izstādītie darbi plaši aptvēra radio tēmu: radio tika aplūkots kā noskaņa, kā skaņas vizualizācija, kā radioaparāta variācijas, kā gaismas un telpas vibrācija, kā infīmas vai personiskas asociācijas, kā mūzika, kā medijs utt. Iesniegto darbu autoru vecums bija no 15 līdz 60 gadiem, un to piederība saistīta gan ar Latviju, gan Skandināviju, gan Čehiju.

Radio NABA programmu direktors Madars Štramdiers norāda: «Tālab 1895. gadā, kad tika pārraidīts pirmais Morzes signāls, tika nodrošināta ļaunā interese par radiosignālu.

Fotoizstādē

Radiovilnis, frekvence un radiosakari, raidītājs, uztvērējs, kustība, skaņa, modulācija, programma – plašs spektrs domu lidojumam. Iesniegtie darbi bija dažādi kā idejiskā, tā profesionālītātes ziņā. Bieži gan iesniedzējiem šķita, ka kompozīcijā jābūt radioaparātam, taču interesanta ir šī spēle ar radio, spēle, kas prasījusi izdomas bagātību. Tā kā profesionalitāte nebija noteicošais faktors dalībai konkursā, tad vairums iesniegto darbu nav samocīti, bet gan veidoti ar pietiekamu vieglumu. Mirkļa fiksēšanai izmantotas dažādas tehnikas un apstrādes, realizēti interesanti inscenējumi un reālijas. Ir darbi, kur izmantotas popkultūras izpausmes un prakse, ir darbi, kuros apzināti vai neapzināti ignorēta tradicionāla pieeja fotografēšanai, ir darbi, kuros īpaši piestrādāts pie mākslinieciskām un estētiskām vērtībām utt., un tas nodrošina šīs izstādes un iesniegto darbu vērtību un laikmeta raksturojumu.»

Lai akcentētu studiju vides klātbūtni radio NABA formātā un arī darītu izstādi plašāk pazīstamu, tā tika plānota kā ceļojošā izstāde. Atklāšana notika Latvijas Foto-grāfijas muzejā, kur 23. oktobra vakarā pulcējās izstādes dalībnieki, aicinātās personas, to skaitā Latvijas Universitātes prorektors prof. Indriķis Muižnieks, Latvijas Kultūras akadēmijas rektors Jānis Siliņš un Foto-grāfijas muzeja direktors Vilnis Auziņš. Pēc tam izstāde turpināja savu ceļu uz Latvijas Kultūras akadēmiju, Latvijas Mākslas akadēmiju un tika noslēgta Latvijas Universitātē.

Izvēli par labu ceļojošai izstādei M. Štramdiers skaidro: «Izstādei ir māksliniecisks, izglītojošs un informatīvs raksturs. Ceļojošās izstādes mērķis ir pēc iespējas plašāka uzrunāta auditorija. Tā ir izstāde, kura ne tikai gaida apmeklētājus, bet kura pati, ja tā varētu teikt, sper soli pretī auditorijai. Latvijas Universitāte, Latvijas Kultūras akadēmija un Latvijas Mākslas akadēmija ir mācību iestādes, kuras nodrošina jauno fotogrāfu profesionālo izaugsmi, taču vēl svarīgāk, ka minētās augstākās mācību iestādes veido fotomākslas kvalitatīvu patērētāju jeb spējīgu «novērtētāju», un tas, protams, attiecas uz māksliniecisko izpausmju vērtējumu kopumā.»

Apceļojot visas minētās augstskolas, iezīmējās arī radio NABA un foto-grāfijas aptvertās sfēras, kas saistītas ar mākslu, kultūru, zinātni un sevis pieteikšanu publiskajā telpā.

Pavisam pieci autori ieguva galvenās balvas: Ojārs Saulītis, Liene Jaunzeme, Sandra Leimane ar darbu «Alberts», Egons Peršēvics ar darbu «Radiovīrs» un Krista Burāne ar dip-tihu «Sarunas ēterā: Diena/Nakts». Visi pieci darbi atšķiras cits no cita izvēlētajās tehnikās, tematiski un arī saistībā ar autoru personībām.

Nominētie darbi izraisījuši diskusijas gan skatītājos, gan dalībniekos, gan arī žūrijā. Visvairāk diskutēja par Lienes Jaunzemes iesniegto darbu, kurā attēlots puisis, kas sēž kāpņu

Radio NABA 5 gadu jubilejai veltītajā koncertā uzstājas grupa *The Wedding Present*

telpā, uzlīcis austiņas, kas pieslēgtas pie maza radioaparāta. Šis darbs, iespējams, vizuāli un estētiski nieiekļaujas pārējo piecu konkursa uzvarētāju darbu vidū, tomēr tajā jaušamais tipiski klasiskā jaunieša tēls, kas tik ļoti saskan ar valdošajiem stereotipiem, un klasiskais fotogrāfijas noformējums uzrunāja žūriju.

Motivācija, kāpēc jā piedalās konkursā, ir dažāda. Ojārs Saulītis norāda, ka viens no iemesliem ir tieši radio NABA rīkotais fotokonkurss, jo radio kā neatkarīgs un nekomerciāls medijs veicina interesi par sevi. Uz radio NABA kā rīkotāja nozīmi norāda arī Sandra Leimane, kas par konkursu uzzinājusi no izdevuma «Rīgas Laiks». Kā iemeslu piedalīties konkursā viņa min radio NABA imidžu, kas ir «viena noniecīgajām alternatīvas iespējām lokālās kultūras kontekstā, tāpēc uztveru gandrīz kā pienākumu neļauties pilsoniskai pasivitātei un atbalstīt tādas izpausmes, vismaz piedaloties».

Viens no interesantākajiem momentiem ir darbu tapšana. Piemēram, Egona Peršēvica nominētā fotogrāfija «Radiovīrs» ir tapusi tīri dokumentālām vajadzībām. To apliecina arī pats autors, norādot, ka viņa saistība ar foto ir minimāla. Viņš pats nodarbojas ar tēlniecību, un fotogrāfija sākotnēji tapusi kā darba dokumentācija. Pavisam cita darba tapšanas gaita ir Lienei Jaunzemei. Viņa ieguva vienu no piecām galvenajām balvām ar bildi, kurā attēlots viņas brālis. Par šīs fotogrāfijas tapšanu autore stāsta: «Kaut kādā brīdī ienāca prātā doma, ka varētu nofotografēt brāli, jo viņš man likās tāds piemērots tipāžs. Nu tad vienā reizē, kad aizbraucu uz laukiem, es viņu nostādīju fakta priekšā: es tagad tevi fotografēšu un bildes iesniegšu fotokonkursam. Labprātīgi jau gan viņš nepiekrita, dabūju samaksāt viņam piecus latus.»

Par darbu tapšanu stāsta arī Ojārs Saulītis: «Darbs tapa, to saskaņojot ar manu kaimiņu – modeli, ģitāristu. Aizņēmos radioaparātu «Daugava», jo tas ir pēc izskata interesantāks. Rīta pusē, lai gaismas būtu labākas, aizbraucām uz kādu pamestāku vietu un sākām! Vispirms viņš mani fotografēja, pēc tam es viņu, un tad nolēmu vēl pats sevi bildē attēlot, tāpēc uzliku uz statīva un «lēkāju» viņam apkārt. No malas tas izskatījās tiešām savdabīgi. Un tad tam sekoja attēlu «izvarošana» ar datora palīdzību.»

Daļa darbu nenoliedzami bija tapusi jau pirms konkursa un iesniegti atbilstoši tēmai. Piemēram, Sandras Leimanes darbs: «Iesniegtais darbs tika radīts jau pirms konkursa, un izvēle notika absolūti intuitīvi, jo šie darbi atbilda radio NABA stilistikai. Es demonstrēju savu priekšstatu par konkrēto priekšmetu, objektu, tēmu.»

Lielākā daļa autoru ir cieši saistīti ar fotografēšanu un fotomākslu, tomēr tā lielākoties ir aizraušāns, pašizpausmes veids un iespēja atklāt sevi.

Kad jautāju, kā uzvarētājiem ir patikusi izstāde, saņēmu dažādas atbildes. Atklāšana notika Latvijas Fotogrāfijas muzejā, otrajā stāvā. 25 darbi bija izvietoti nelielā telpā, līdz ar to izstāde veidoja sava veida vēstījumu par konkursu. Atsevišķi novietoti bija uzvarētāju darbi. Ir skaidrs, kas izstādes telpas liels nosaka to, cik plaša vai haotiska izstāde izskatīsies. Darbi mazliet saplūda un radīja sajūtu par šaurību, līdz ar to katram darbam, iespējams, netika vēlēta pelnīt uzmanību. Tajā pašā laikā vide bija vairāk nekā mājīga. Tajā vēl dvesa kaut kas no bijušo laiku interjera, kas apvienots ar laikmetīgo un postmoderno fotogrāfijas fenomenu.

Katrā izstādes vietā ekspozīcija iegūst jaunu veidolu un rada jaunas sajūtas. Tāpēc bija jāredz visas četras izstādes vietas, lai varētu vērtēt izstādes iekārtojumu un tās radītās sajūtas.

Prieku par notikušo izstādi pauda arī Fotogrāfijas muzeja direktors Vilnis Auziņš. Šķiet, ka viņš pat nebija gaidījis šādu rezultātu no studentu radio.

Deine Lakaie solists A. Veljanovs radio NABA studijā

Patiesi prieks arī radio NABA programmu direktoram Madaram Štramdiem: «Ļpašs prieks par jaunu cilvēku interesi, par viņu izdomu un aktivitāti. Patīkams pārsteigums, ka darbus iesniedza arī vecāka gadagājuma ļaudis. Rezultāts – pietiekami raiba aina, ko nodrošinājusi plašā konkursa tēma radio. Taču svarīgākais, ka fotogrāfijas, tajās atainotās izpausmes un idejas ir gaišas, ironiskas un izstaro pozitīvu enerģiju.»

Jācer, ka fotokonkurss un fotoizstāde notiks arī citus gadus kā veiksmīgs projekts, kurā tiek dota iespēja jauniem un arī cita gadagājuma cilvēkiem sevi apliecināt, parādīt savus darbus, runāt par aktuālajām tēmām un atbalstīt radio NABA!

Daudz laimes dzimšanas dienā, radio NABA!

5 Years Anniversary of Radio NABA!

Non-commercial radio station Radio NABA began its operation as of 1 December 2002, taking over the traditions of the former Radio KNZ. Radio NABA offers wide range of music, entertainment, talk and game broadcast programmes, acquainting its listeners with the topical, the new, at the same time not forgetting about the traditional, the post-modern and the significant.

The 5th anniversary of this year has already begun in the middle of the summer – when the photography competition on the theme «Radio» was announced. The next anniversary event followed in the freshmen festivity of Aristotle in September – the concert of the group *Project Pitchfork*. Photography exhibition of Radio NABA «5x5» was opened at the end of October, exhibiting 25 photographs submitted for the competition. 5 of these works have received the main awards. The travelling exhibition «5x5» continued until December. After visiting the Latvian Academy of Culture and the Latvian Academy of Art, it was concluded at the University of Latvia.

On 1 November, the veterans of German Gothic music *Deine Lakaie* presented their acoustic concert at the Big Hall of the University of Latvia. The audience received the artists with surprising admiration. Celebrating its 5 years anniversary, Radio NABA also organised the grand concert at the Big Hall. Such musicians performed in the concert as the British indie music group *The Wedding Present* as well as the Latvian groups *Zig Zag* and *Satellites LV*.

Ciemos pie tirkīza dievietes

Atpūtas brīdis ceļā uz 1. nometni. Foto no L. Plakanes personīgā arhīva

Aleksandrs Vorobjovs

Sperot izšķirošo soli līdz sestā pasaulē augstākā kalna – Čo Oju – virsotnei 8201 metru augstumā Himalaju kalnos, 9. oktobrī puspiecos pēcpusdienā Līga Plakane, Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātes docente, kļuva par Latvijā pirmo sievieti alpīnisti, kas ir sasniegusi astoņtūkstošnieku – tā alpīnisti sauc virsotni, kura ir augstāka par 8000 metru. Kamēr citu Čo Oju iekarošanas ekspedīciju dalībnieki lauza kājas un apsaldēja pirkstus, Līgai Plakanei, viņas vīram Atim Plakanam un trešajam Latvijas ekspedīcijas dalībniekam Kasparam Klapkalnam Čo Oju virsotnes sasniegšana noritēja negaidīti gludi, it kā viņus sargātu tirkīza dieviete – tā no tibetiešu valodas varētu tulkot kalna nosaukumu.

1996. gada maijā Juris Osis, Rolands Laveiķis un Aivars Rutkis kļuva par pirmajiem latviešu alpīnistiem, kas uzkāpa Čo Oju. Tā paša gada rudenī arī Ilgvars Pauls sasniedza Čo Oju virsotni. Pēc desmit gadiem Čo Oju mēģināja pieveikt Līga Hartmane, taču, netikusi 200 metrus līdz astoņiem kilometriem, bija spiesta atkāpties. Šoruden mēnesi ilgā ekspedīcija uz Čo Oju vainagojās ar panākumiem, un trīs Latvijas alpīnisti ierakstīja savu vārdu Latvijas alpīnisma vēsturē.

Pēc atgriešanās Latvijā no Čo Oju pie Līgas Plakanes gandrīz katru vakaru ciemojas draugi, kas vēlas dzirdēt stāstus par virsotnes iekarošanu. «Ekspedīcijas dalībnieks Kaspars sarīkoja draugiem vienotu pasākumu, kurā visu izstāstīja un parādīja. Mēs ar Ati kaut kā draugus apgaismojam pa vienam,» atzīst Līga. Viņaspriekš, draugi nāk klausīties, jo ar stāstiem par piedzīvoto astoņu kilometru augstumā var pārsteigt. «Tur viss ir savādāk, pat savādāk nekā līdz šim septiņtūkstošniekos redzētais,» saka Līga.

Uz interviju Līga Plakane atnāk modīgās brūnās kurpītēs ar spiciem galiem, vienā tonī piemeklētu jaciņu un lūpukrāsu. Ļoti skaisti kupli mati. Viņu pārsteidz jautājums, kurā alpīnistes salīdzinu ar bokserēm, jo, redz, abas nevar atļauties, piemēram, modīgu manikīru. «Kalnos ir bīstami ar gariem nagiem,» viņa skaidro. «Jebkas, ko jūs tur darāt – zābaku šņorēšana, dzelkšņu likšana vai telts celšana, kur nu vēl maršrutā, var beigties ar garo nagu aplaušanu.» Traumētais pirksts kalnos praktiski nedzīs, saka Līga, atgādinot, ka pilnīga organisma atjaunošanās virs 5,5 kilometru augstuma vairs nenotiek. Ja sāktos iekaisums, būtu jāiet mājās. Turklāt kalnos jāuzmanās, lai neapdegtu seja, pārējais ķermenis ir zem daudzajām drēbju kārtām. Ja nelieto speciālus aizsargkrēmus, var rasties lūpu čūlas, arī citas seja daļas var apdegt līdz čūlām. «Es neciešu no tā, ka man nav krāsoti nagi. Kad atgriežos uz zemes, viss ir spēkā,» smeļ Līga.

Nedrīkst būt sacensība

– Kā sākās jūsu aizraušanās ar alpīnismu?

– Tā ir ģimenes tradīcija – ar kalnos kāpšanu nodarbojās mani vecāki, krusttēvs, tēva māsa. Savulaik bija populāri sākt nodarboties ar alpīnismu studiju gados. Tā darīja arī mani vecāki, studējot Rīgas Politehniskajā institūtā, tagadējā Rīgas Tehniskajā universitātē. Vēlāk pamazām tika iesaistīti arī bērni. Tie bija kalnu tūrisma pārgājieni. Tagad tāda sporta veida kā kalnu tūrisms nav, visu kopā sauc par alpīnismu.

Kad jau studēju Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātē, mana aizraušanās ar alpīnismu turpinājās. Universitātē kalnos kāpšana arī bija ļoti iecienīta, bija savs tūristu klubs, sava alpīnisma sekcija ar treniņiem, tūriādēm, pasākumiem. Savus studiju biedrus kā vadītāja pulcēju grupā, un mēs veicām skaistus pārgājienu gan Kaukāzā, gan Fanu kalnos.

Pamazām alpīnisms kļuva profesionāls, tādēļ arī grūtāks, proti, pieauga grūtības kategorijas. Tālaika kalnu tūrisma

klasifikācijā vienkāršākos pārgājienus pieskaitīja pie pirmās kategorijas, grūtākos – pie sestās. Grūtība pieauga gan pēc maršruta kilometrāžas, proti, pēc attāluma, kāds šajā pārgājienā bija jāveic, gan pēc kalnu pāreju grūtības, kas paredz sarežģītākus tehniskos elementus. Klintis, sniegs, ledus – tad ir jāizmanto alpinisma tehnikas palīg līdzekļi, tostarp, ledusāķi, klinšu āķi, virves. Pieaugot kategorijai, kļūst grūtāk gan uziet, gan noiet no kalna. Piemēram, noejā jādulferējas – jālaižas pa vertikālām virvē. Tā mēs nonācām līdz piektās un pat sestās grūtības pakāpes pārgājieniem, kuros es biju dalībniece, nevis vadītāja.

Mainoties valsts iekārtai, pievērsāties kāpšanai virsotnēs. Galvenokārt kāpām toreizējās Padomju Savienības skaistos kalnos – Kaukāzā, Pāmīrā, Tjanšanā. Tie bija pieejami un salīdzinoši lēti.

– Kādas ir alpinistu iespējas sacensties savā meistarībā?

– Tāpat kā visos sporta veidos, arī alpīnismā notiek čempionāti. Savulaik notika gan Latvijas, gan Savienības čempionāti, kuros alpīnistu sniegumu vērtēja speciāla komisija, kas ik gadu piešķīra godalgotās medaļas. Čempionāts notika tikai grūtākajās kategorijās, pirmo četru kategoriju maršrutus nevērtēja, lai gūtu meistarību. Arī tagad tiek rīkoti Latvijas čempionāti alpīnismā, kur ir tehniskā klase kalnu kāpšanai līdz sešiem kilometriem virs jūras līmeņa, augstkalnu un pārgājienu klase. Pēdējā patlaban ir mazāk populāra.

Vērtēšana notiek pēc alpīnistu iesniegtā maršruta apraksta, jau pēc uzkāpšanas. Šajā atskaitē komanda apraksta laika apstākļus, kādos maršruts ir veikts, izmantoto tehnisko inventāru – cik virves lika, cik āķus skrūvēja; norāda, kādi bija nogāžu slīpumi, virsmas raksturojums – klints, ledus, sniegs, firns; apraksta iešanas taktiku un atzīmē, cik stundu pavadīts maršrutā.

Vērtētāji ir pieredzējuši alpīnisti, kas šos maršrutus jau zina – vai nu paši tos gājuši, vai dzirdējuši par tiem no citiem ekspertiem. Viņiem arī palīdz šādām atskaitēm pievienotās fotogrāfijas par ekspedīcijas gaitu. Tad tiek vērtēts – kura komanda izgāja gada grūtāko maršrutu, to pasludina par uzvarētāju.

Čo Oju virsotne no bāzes nometnes 5700 m augstumā. Foto no L. Plakanes personīgā arhīva

– Pēc kuriem kritērijiem čempionātā tiek vērtēts alpīnista sniegums?

– Labs jautājums. Godīgi sakot, mēs jau desmito gadu nepiedalāmies čempionātā. Tas nav kaut kāds aizvainojums vai boikots. Cilvēkam no malas rodas jautājums – kā var salīdzināt tādas nesalīdzināmas lietas kā kalnā kāpšana. Veicot noteiktu distanci – skrienot, slēpojot, peldot – vienā laikā, vienos apstākļos, vairākiem dalībniekiem var objektīvi salīdzināt veikumu, izmērot laiku vai attālumu. Taču alpīnismā ir tā – ja jūs pagājušogad izgājāt maršrutu, bet es to pašu maršrutu veikšu šogad, šīs lietas vairs nav salīdzināmas. Tāpat kā nav divu vienādu dienu, tā arī nav divu vienādu maršruta veikšanas apstākļu. Tāpēc pilnīga objektivitāte šajā vērtēšanā nav iespējama.

Man arī šķiet, ka tas nav vajadzīgs, jo kalnos kāpšana nedrīkstētu būt sacensība. Ja kāpju ar domu, ka es sacenšos vai piedalos čempionātā, lai būtu labākā un iegūtu medaļu, tad tajā mirklī es pieļauju riska iespēju – piesaucu nelaimes, jo atslābinos un novēršos no galvenā. Taču kalnos modram jābūt nepārtraukti – vai tas ir tehnisks maršruts, kurus es mazāk zinu, vai augstkalnu maršruts, ir daudzi faktori, uz kuriem jākoncentrējas: uz katru soli, ko tu sper, uz iešanas taktiku, spēka un ķermeņa siltuma taupīšanu. Būtiski ir arī pamanīt izmaiņas pašsajūtā. Kāpšanas laikā nedrīkst domāt par sacensībām. Lai man atvairītu Latvijas Alpīnistu savienība, kas šo čempionātu rīko, bet šis ir tāds savāds sports. Tagad populāros maršrutos notiek ātrumkāpšana – kurš ātrāk uzkāps un nokāps no kādas virsotnes. Piemēram, kurš ātrāk uzkāps Elbrusā no tā pakājes Azau vai no augstākās nometnes, un ir pat fiksēti ātruma rekordi. Līdzīgus ātruma mačus rīko arī Amerikā uz Makinliju un Akonkagvu. Var tikai apbrīnot šo cilvēku spēju ātri pārvietoties retinātā gaisā un ja ir hipoksija. Taču, koncentrējoties uz ātrumu, var zaudēt modrību, un tas, manuprāt, ir mūļķīgs risks.

– Kas ir alpīnisms bez sacensības?

– Kalnos kāpšana ir, pirmkārt, cīņa pašam ar sevi, jo rezultāts lielā mērā ir atkarīgs no tavas varēšanas, iepriekšējās pieredzes, fiziskās un morālās sagatavotības. Zināmā mērā alpīnisms ir arī komandas sporta veids, mūsu gadījumā ekspedī-

cijā mēs sadarbojamies, neejam katrs par sevi, jo mums ir kopējs darbs, kas jāpaveic – jāiekārto nometnes, jāgatavo maršruts, jāuznes augšā, tad jānones lejā teltis, pārtika un citas lietas. Katrs dara kaut ko no kopējā darba, jo visiem ir zināms – padarāmais jāpaveic mums pašiem. Ja man ir grūti, cits ekspedīcijas dalībnieks dara manus darbus, bet pēc kāda laika situācija var būt pretēja – es esmu stiprāka, tādēļ, piemēram, kausēju sniegu, lai visiem būtu ūdens, gatavoju tēju un vāru putru.

Kad esi maršrutā, tu tomēr esi pats par sevi. Ja ej sasaitē, drošinot savu sasaites biedru, tā ir sadarbība – mēs esam atkarīgi viens no otra, bet tajā pašā laikā

Sniegputenis bāzes nometnē – ikdienišķa parādība. Foto no L. Plakanes personīgā arhīva

jāizcīna arī cīņa ar sevi. Ja es nevaru kādu brīdi darboties, tad nespēju veikt pati savu kāpienu un no tā cieš pārējie ekspedīcijas dalībnieki. Ja iet sasaitē, nākas atgriezties visai sasaitē. Ja kāds no trīs cilvēku komandas izstājas, pārējie ir spiesti pārplānot kāpšanas taktiku, augšējās nometnēs nepieciešamo inventāru, nesamais svars jāsadala ne vairs uz trim, bet diviem alpinistiem. Kalnā nav tik svarīgi, kurš konkrētā dienā cik izdarījis, galvenais, ka ieplānotais uzdevums ir paveikts. Šeit Latvijā mēs nolēmām, ka braucam uz Nepālu, lai sasniegtu virsotni, un visiem ekspedīcijas dalībniekiem jādara maksimāli daudz, lai mēs to paveiktu.

– Kā noris gatavošanās kāpšanai kalnā?

– Kāpt augstkalnos – tas ir smags fizisks darbs. Kalnos slodze nav tikai fiziska darbošanās maršrutā, slodze ir vienkārši tur atrasties vai gulēt. Piemēram, šogad mūsu ekspedīcijai bija augstuma rekords gulēšanā – divas nakts 7500 metru augstumā.

6800 m augstumā ceļā uz 2. nometni. Tālumā – Šišapangmas virsotne 8027 m. Foto no L. Plakanes personīgā arhīva

Tā ir ļoti liela slodze organismam. Miegš ir saraustīts, reizēm apstājas elpošana. Tā ir normāla fizioloģiska reakcija, bet omulīgi nav, kad uz 10–12 sekundēm apstājas elpošana. Pēc tam tā atkal atsākas, ātri elsojot, lai kompensētu radušos skābekļa trūkumu.

Savu pašsajūtu kalnu radītās pārslodzes apstākļos var uzlabot tikai ar iepriekšēju fizisko sagatavotību, trenējoties izturības sporta veidos – pirmkārt, skriešanā, peldēšanā, slēpošanā, arī riteņbraukšanā. Par labu nāk arī šo sporta veidu kombinēšana, ar vienu var būt par maz.

– Kā ir ar morālo sagatavotību?

– To veido pieredze līdzīgās situācijās. Piemēram, pērn no Tibetas puses kāpjot citā astoņtūkstošniekā Šišapangmā, kas ir 100 kilometru attālumā no Čo Oju, psiholoģiski bija daudz grūtāk – pirmo reizi bāzes nometne bija 5600 metru augstumā, un tā uz 5 nedēļām kļuva par mūsu mā-

jām, no kurienes sākas kāpiens un kurā atgriežas atpūsties pēc starpnometņu iekārtošanas. Bāzes nometne bija augstāka par jebkuru Eiropas punktu – kilometrs virs Monblāna, nedaudz augstāk par Elbrusu.

Pastāvīgi atradāmies šaurā cilvēku lokā. Augstkalnos, ja neesi maršrutā, esi teltī ar savu komandu. Nav tā, ka es tur pastaigājos, paskatos, viena pati pasēžu uz akmens. No telts iziet vienīgi, lai savāktu sniegu kausēšanai, bet tie arī ir tikai pāris soļi. Ja pazīsti šos cilvēkus un zini, kā viņi uzvedas dažādos apstākļos, tas atvieglo dzīvi visiem.

Bija silts, –25°C

– Kā notika kāpšana Čo Oju virsotnē?

– Lai sasniegtu pasaules augstākās virsotnes, var izvēlēties divas atšķirīgas kāpšanas taktikas – ekspedīcijas vai Alpu stilu. Mūsu kāpšana Čo Oju ir klasisks ekspedīcijas stila piemērs.

Maršruts bija sarežģīts un garš, to bija gandrīz neiespējami vienā dienā veikt pat ar labu sagatavotību un aklimatizāciju, tādēļ bez bāzes nometnes bija jāiekārto vēl trīs starpnometnes. Čo Oju pirmā nometne bija 6400 metru augstumā, otrā – 7100, trešā – vēl 400 metru augstāk.

Kad bijām apraduši pāris dienu ar bāzes nometnes augstumu, pacēlāmies līdz 1. nometnei, uzcēlām tur telti un atgriezāmies gulēt bāzes nometnē, kur vienu dienu atpūtāmies. Ejot otrreiz, nakšņojām jau 1. nometnē, nākamajā dienā uzkāpām līdz 2. nometnei, kur uzcēlām līdzatnesto telti, tad atgriezāmies. Pēc otrās nakts 1. nometnē nokāpām bāzes

nometnē, kur atpūtāties jau divas dienas. Tad vēl bija jāiekārto trešā nometne. Kad visas nometnes bija iekārtotas, atgriezāties bāzes nometnē uz trīs dienām – ēdām, gulējām, galvenais, daudz dzērām, lasījām grāmatas, pārdomājām kāpšanas sīkumus.

Kāpienā uz virsotni pa ceļam nakšņojām katrā starpnometnē vienu nakti. Atpakaļceļā pēc virsotnes bijām domājuši uzreiz tikt līdz 2. nometnei, tas nozīmēja, ka pa ceļam jānovāc trešā nometne. Izkapāt teltis ārā no sniega un ledus un visu pēc sevis savākt – tas prasīja pāris stundu ļoti smaga darba. Pārnakšņojām otru smagu nakti 3. nometnē, jo pēc virsotnes sasniegšanas atgriezāties jau tumsā. No rīta bija pilnīgs bezspēks saņemties uzsākt rīta darbus – zeķi uzvelc un sēdi, atpūties, tad velc otru. Plānojam, ka iziesim ap sešiem septiņiem no rīta, bet izgājām tikai ap desmitiem. Kopumā kāpšana aizņēma četras nedēļas.

– Kāda bija sajūta, uzkāpjot Čo Oju?

– Sajūta bija interesanta. Sagatavošanās posmā, kad nevari paredzēt, vai izdosies sasniegt virsotni, vari tikai censties visu darīt pēc iespējas labāk, lai pietuvinātu šo brīdi. Tad reizēm domā – kā būs, kad speršu to pēdējo soli līdz virsotnei? Un, kad tā aizsāpņojies, iedomu prieks ir pat lielāks, nekā kad tur reāli esi. Jā, ir gandarijums par paveikto, kuru varētu salīdzināt ar kādu lielu, smagu darbu, kura paveikšana paņēmusi ļoti daudz laika un spēka.

Taču, esot virsotnē, nedrīkst ļauties lielam priekam vai eiforijai, jo priekšā vēl ir gana grūts lejupceļš, kas fiziski ir gandrīz tikpat smags kā uzkāpšana. Ejot lejā, skābekļa pēkšņi vairāk nekļūst. Turklāt, ejot lejā, ir vieglāk paklupt, aizķeroties dzelksnim aiz otras kājas, tad kritiena virziens būs tikai uz leju. Ejot augšā, klupiens nav tik bīstams, jo nogāze ir tuvāk. Domājot, ka viss ir sasniegts, es taču eju lejā, – zūd koncentrēšanās un kļūdas gadās daudz biežāk. Arī statistika rāda, ka alpinismā lielākā daļa nelaimes gadījumu atgadās tieši lejupceļā.

Raksturojot Čo Oju, varu teikt, ka tas ir populārākais un objektīvi drošākais kalns, jo maršruts nav lavīnu un akmeņu nogrūvumu bīstams. Bet tehniskās grūtības nav lielas – ja vajag papildu drošību, skrūvē āķus un uzliek fiksētās virves jeb margas, kas tur arī paliek, un visi alpinisti tās var izmantot. Parasti pirmās ekspedīcijas noteiktu maršruta posmu apstrādā, saliekot šādas virves, taču tās ik palaikam jāmaina – uz vecām nevar paļauties.

– Vai, kāpjot Čo Oju, negadījās kādi neparedzēti sarežģījumi?

– Mūsu ekspedīcijai starpgadījumu nebija, viss noritēja ļoti veiksmīgi, bet katrā kāpšanas sezonā pasaules augstākajos kalnos kaut kas atgadās. Ņemot vērā, ka uz Čo Oju devās 49 ekspedīcijas, diezgan daudzās ekspedīcijās bija kāju un roku pirkstu apsaldējumu. No visu ekspedīciju kāpējiem nemaz tik daudzi virsotni nenasniedza. Kāds alpinists no Taivānas

«Friendship highway» Tibetā 5000 m augstumā. Foto no L. Plakanes personīgā arhīva

starp 1. un 2. nometni, jau lejā nākot, izdomāja šļūkt uz dibena pa sniegu, lai nebūtu jāiet kājām. Vietā, kur sniegs bija mīkstāks, viena kāja iestrēga sniegā, viņš meta kūleni un salauza kāju. Mēs gan to neredzējām, jo tobrīd no otrās nometnes kāpām uz trešo. Krievijas ekspedīcijas dalībnieki veica glābšanas darbus, nogādājot viņu bāzes nometnē.

Glābšanas darbi augstkalnos ir smags darbs, jo katra tava kustība prasa ļoti daudz enerģijas, ko ārpus kalniem pat ir grūti iedomāties. Piemēram, pārvietojoties starp 8000 m un Čo Oju virsotni 8201 m augstumā, uz katru soli mums bija nepieciešami pieci elpas vilcieni. Tādos apstākļos pirmā palīdzība, protams, ir papildu skābeklis no baloniem, kurus šoreiz ņēmām līdzi tikai ārkārtas situācijām. Turklāt, lai varētu palīdzēt otram, iespējams, arī tev pašam ir nepieciešams šis papildu skābeklis. Tādēļ astoņu kilometru augstumā palīdzēt otram vai ne – ir katrā labās gribas izpausme. Mums līdzi bija divi skābekļa baloni. Tas nozīmē, ka, uzliekot skābekļa plūsmu 2 litri minūtē, viens balons kalpo četras, piecas stundas.

Ekspedīcijas laikā mēs izmantojām līdzņemtas rācījas, kas nodrošina nepārtrauktus sakarus starp kāpējiem un bāzes nometni. Virsotnes dienā rācija ir ieslēgta nepārtraukti, pārējā laikā, beidzot sarunu, norunājam, pēc cik stundām būs nākamā sazināšanās.

Augstkalnos ziemā ir daudz gadījumu, kad alpinists sasniedz virsotni bez papildu skābekļa, bet, lejā ejot, apstājas vai apsēžas, lai atpūstos, un, nespēka pārņemts, tur arī paliek un

nosilst. Atpakaļceļā jārikojas tikpat uzmanīgi un saprātīgi, kā ejot augšup. Jāseko arī laika apstākļu izmaiņām, jo kalnos tie var mainīties 10–15 minūšu laikā no ļoti laba līdz dramatiskam, ar vēju, puteni, miglu un sliktu redzamību.

– Kāda bija gaisa temperatūra, kāpjot Čo Oju?

– Bija samērā silts laiks, apmēram -25°C , jo var būt arī aukstāks. Aukstuma sajūtu iespaido arī vējš – cik tas ir spēcīgs. Alpinisma smalkajos pulksteņos ir altimētrs, baromētrs, termomētrs, bet tas gan nerāda vairāk par -10°C . Pa satelīttelefonu

**No rīta bija pilnīgs bezspēks
saņemties uzsākt rīta darbus –
uzvelc zeķi un sēdi, atpūties,
tad uzvelc otru**

zvanījām meitām uz mājām, vecākā meita Laila, izpētījusi internetā dažādu laika prognožu informāciju par Čo Oju rajonu, ziņoja prognozi – laiks, vēja stiprums un virziens, temperatūra – tuvākajām trīs dienām.

Virsošnes dienā bija augstkalniem netipiski labs laiks. Mēs gan no rīta startējām vēlāk nekā plānots, jo bija auksts un pūta spēcīgs vējš, kas kalnos var pārsniegt pat 40 m/s. Tuvojās ziema, tādēļ ar katru dienu palika aukstāks, mēneša laikā šīs izmaiņas bija ievērojamas. Musona mākoņi, kas nāca no Indijas okeāna, vēl bija virs Nepālas, bet virs Tibetas to vairs nebija. Tomēr ekspedīcijas laikā uzsniga katru dienu.

– Un meitas ļauj iet kalnos?

– Ļauj, un arī pašas pāris reīžu gadā ņemam līdzī slēpot vai kāpt. Šovasar kopā bijām Kirgīzijā, Tjanšāna kalnos. Viņām patīk, ka vecāki ir kalnos, jo tad viņas mājās pašas plāno savu dienas kārtību. Domājam, ka tā ir laba dzīves skola, ar kuru viņas labi tiek galā. Arī liecības ir iepriecinošas.

– Vai, uzkāpjot virsotnē, alpīnistiem ir kāds rituāls? Cik daudz laika aptuveni tur pavadījāt?

– Jo mazāk laika pavadā virsotnē, jo labāk. Jebkas, ko dari kalnos, jāveic pēc iespējas ātrāk, jo atrasties maršrutā ir zināms risks, bet nosacītā drošība ir nometnes telts. Tieši tādēļ, ka laika apstākļi var mainīties ļoti strauji, nekādas liekas sēdēšanas nav. Virsotnē pabijām apmēram 40 minūtes.

Sasniedzot virsotni, cits citu apsveicam. Tad notiek fotografēšanās, kas arī ir apliecinājums virsotnes sasniegšanai. Daudzos kalnos ir vispārzināmas virsotņu atpazīšanas zīmes – kāds raksturīgs akmeņu krāvums vai cilvēku uznestas lietas. Čo Oju šāda zīme par virsotnes sasniegšanu ir skats uz pasaules augstāko kalnu Everestu (8848 m) un tam blakus esošo Lhotses (8516 m) virsotni. Mēs nācām pa ziemeļrietumu kori, apmēram tajā pašā virzienā ir arī Himalaju grēda. Čo Oju virsotne ir slīps sniega lauks, un tikai no augstākā punkta var ieraudzīt Everestu un Lhotsi, kas ir aiz Čo Oju.

– Kā Nepāla izskatās no Čo Oju virsotnes?

– Skaisti. Ieraugi Everestu, kas tiešām ir milzis. Saulriets zeltīja musona mākoņus Nepālas pusē, starp kuriem bija redzamas Himalaju kalnu virsotņu smailes. Tibeta bija brūnpelēka. Redzamība bija aptuveni 200 kilometri – bija redzama arī Šišapanga, kas ir 100 kilometru attālumā no Čo Oju.

Rekords – 33 kilogrami

– Kāda ir kalnos kāpšanas sadzīviskā puse?

– Ja neesam maršrutā, lielāko daļu laika tērējam ēšanai, gulēšanai, kāpšanas inventāra profilaksei vai remontam. Virs bāzes nometnes nav vairs upju vai strautiņu, tādēļ augšējās nometnēs ēdienu gatavošanai ūdeni iegūstam uz gāzes degļa, katlīnā kausējot sniegu vai

ledu. Ēšana tāda pieticīga, galvenokārt ir dzeršana. Pārtika – Latvijas rupjmaize, siers, žāvēta desa, speķis, kā arī cepumi, dažādas zupiņas. Brokastīs – ātri aplejamās putras, vakariņas – griķu putra vai kartupeļu pārsļas. Cenšamies ņemt produktus, kas nav jāvāra. Savukārt bāzes nometnē mēs ēdam ļoti labi, kur visas ekspedīcijas laikā ēst mums ga-

tavo nolīgtais Nepālas pavārs.

Tomēr galvenais ir dzert daudz šķidruma. Ja bez ēšanas kādu laiku varētu iztikt, tad bez dzeršanas nevar – tas ir dzīvībai bīstami. Maršrutā, ejot no nometnes uz nometni, katram līdz ir termoss ar siltu tēju, kas visas dienas garumā jāizdzer. Ejot es ik pēc 45 minūtēm vai stundas apstājos ne tik daudz atpūtai, jo temps man ir vienmērīgs un samērā lēns, bet lai padzertos. Nedrīkst pieļaut pārmērīgi lielu šķidruma zudumu organismā.

– Cik aptuveni sver alpīnista ekipējums?

– Alpīnista personīgās mantas – specializēts apģērbs, zābaki, guļammaiss, tehniskais inventārs: drošības sistēma, ķivere, leduscirtnis, dzelkšņi, ko liek uz zābakiem, pārvietojoties pa ledu, sver aptuveni 25 kilogramus. Klāt vēl nāk grupas kāpšanas un nakšņošanas inventārs – virves, ledusāķi, klinšu āķi, sniega enkuri, teltis, sniega lāpsta, sniega zāģis, gāzes degļi, katliņi. Attīstoties dažādām tehnoloģijām, alpīnisma specializētais inventārs kļūst aizvien vieglāks un funkcionālāks. Alpīnistam no mugursomas smaguma ir atkarīgs iešanas ātrums. Zemākos kalnos man personīgi rekords, ko varēju panest, ir 33 kg. Pati uzcelt tādu mugursomu nevarēju, palīdzēja komandas biedri. Bija grūti. Man tolaik bija 18 gadi, augumā sīka. No pārslodzes bija slikta dūša.

Augstkalnos nenesam vairāk par 10–15 kilogramiem. Izplānojam kāpšanas taktiku tā, lai vairākos aklimatizācijas gājienos uz augšējam nometnēm sanestu visu nepieciešamo un somu svārs nepārsniegtu šos 10–15 kilogramus.

– Vai alpīnisms maina cilvēka raksturu?

– Droši vien, ka maina. Tas jāprasa cilvēkiem no malas, ar ko ikdienā kontaktējies (smejas). Iespējams, ka pārmaiņas

Veiksmīgi noslēgušies Latvijas 5. Himalaju ekspedīcija. Virsotni sasnieguši Kaspars Klapkalns, Līga Plakane, Atis Plakans. Foto no L. Plakanes personīgā arhīva

vislabāk redzamas uzreiz pēc atgriešanās no kalniem. Problēmas, ko alpinisti risina kalnos, ir eksistenciālas – jā saglabā sava dzīvība. Turpretim ikdienā mēs risinām bieži vien pašu nevajadzīgi samudžinātas vai emociju iespaidā radušās problēmas. Kalnos tādas lietas nevarētu notikt. Turklāt tur problēmas jārisina bez naudas palīdzības, šeit, ja ar kaut ko netiec galā, vari daudz ko iegūt par maksu vai pretī dot ar savu darbu. Alpinisti iemācās atšķirt svarīgo no mazsvarīgā. Es dzīvē esmu par daudz emocionāla. Katrā ziņā kalnos nevaru atļauties emociju galējības – krist izmisumā, kad neveicas, vai brīdīt, kad, piemēram, ir izdevies sasniegt 2. nometni, pārmēru priecāties, jo tūlīt pat jāsāk veikt ikdienas darbi – jāpārbauda telts stabilitāte, jākausē sniegs tējai, jāgatavo inventārs nākamās dienas gājienam. Iespējams, pēc kāpšanas kalnos uzlabojas pašorganizācija, kas gan vienmēr var būt vēl labāka.

16.00 – virsotnē! Fonā – Everests. Foto no L. Plakanes personīgā arhīva

Runāt paplašinātiem teikumiem

– Pastāstiet par savu pedagoģisko darbību Universitātē!

– Mans pamatdarbs ir LU Bioloģijas fakultātes Cilvēka un dzīvnieku fizioloģijas katedrā pie profesora Jura Aivara. Vadu LU Medicīnas fakultātes ārstniecības studentiem praktiskos darbus cilvēka fizioloģijā, farmācijas studentiem lasu lekcijas un vadu praktiskos darbus cilvēka anatomijā un fizioloģijā. Bioloģijas fakultātes maģistriem, kā arī Veselības un sporta izglītības programmas studentiem lasu kursu «Sporta slodžu un ekstremālo situāciju fizioloģija», kas ir vienlaikus mans prieka darbs, jo ir absolūti radošs. Protams, pamatā ir klasiskā sporta fizioloģija – kā organisms pielāgojas fiziskām slodzēm. Un tad runājam, kā tas adaptējas neikdienišķiem apstākļiem – karstumam un aukstumam, dziļumam un augstumam, pārslodzēm un tamlīdzīgi.

Esmu vadošā pētniece Latvijas Eksperimentālās un klīniskās medicīnas institūtā, kas pēc Universitātes absolvēšanas bija mana pirmā darbavietā. Tur pie profesora Pētera Ozoliņa izstrādāju savu doktora disertāciju «Muskuļu kontrakcijas spēka regulācija hipoksijā». Tas nenožīmē tikai samazinātu skābekļa daudzumu, kāds ir kalnos, arī slodzes laikā organismā un audos rodas skābekļa deficīts jeb hipoksija. Patlaban pētu hipoksijas ietekmi uz organisma vielmaiņu, tādēļ šo to mēru arī kalnos. Līdzīgi man pieejamā aparatūra, ar kuru uz vietas ekspedīcijas dalībniekiem mēru tauku un ogļhidrātu vielmaiņu dažādos augstumos virs jūras līmeņa – glikozi, holesterīnu, triglicerīdus no kapilārām asinīm, kā arī salīdzinu asiņu bioķīmiskos rezultātus pirms un pēc kalniem, lai secinātu, kādas izmaiņas asinīs rodas, ilgstoši uzturoties kalnos.

Pirmie rezultāti rāda, piemēram, ka adaptācija augstumam virs jūras līmeņa nav vienkārša, dažādi organismi atšķirīgi pielāgojas kalnu apstākļiem. Novērota arī enerģētiskā substrāta maiņa hipoksijas apstākļos – organisms pārslēdzas

vairāk uz tauku metabolismu, lai gan ir vispārzināms, ka enerģijas ieguvei fiziskas slodzes laikā tiek patērēts vairāk ogļhidrātu. Otrs virziens – laboratorijā sportisti veic fizisku slodzi simulētas hipoksijas apstākļos.

– Kā noris aklimatizācija Latvijā pēc kāpšanas kalnos?

– Dzīve kalnos rit ļoti mierīgi, lēni, pārdomāti, neko nesteidzot. Savukārt Latvijā dominē steiga. Atgriežoties fakultātē, pirmajās dienās biju ļoti bremzēta, pat šķita, ka pēc Čo Oju ekspedīcijas vairs neprotu veidot paplašinātu teikumu. Atim mājās teicu – ja nu man tagad tā paliek (*smejas*) un turpmāk runāšu ar vienkāršiem nepaplašinātiem teikumiem? Pieslēgties atpakaļ šīs dzīves ritmam ir grūti, pirmajās dienās pat neiespējami. Taču vēlāk notikumu plūsma aizrauj, turklāt studentu tagad ir ļoti daudz un viņi visi prasa – nākas atgūt. No vienas puses, tas ir labi, jo esi atpakaļ savā pamatdarbā, no otras puses – gribas kavēties tajā nesteidzīgajā rītmumā, kas raksturīgs austrumu zemēm, arī fantastiskajai Nepālai. Tur var savas dzīves filozofiskai pārdomāšanai veltīt vairāk laika. Šeit ziemā tā nesanāk, par savu iekšējo pasauli nespējam padomāt dzīves skrējienā, kamēr kalnos tam laika ir gana, un tas ir kolosāli.

– Paldies par sarunu! Gaidīsim ziņas par uzkāpšanu Everestā.

Paying a Visit to Turquoise Goddess

Docent of the Faculty of Biology of the University of Latvia Līga Plakane has climbed Cho Oyu («Turquoise Goddess» in Tibetan) – the world's sixth highest mountain peak (8 201 m above the sea level) of the Himalayas. Thus, Līga is the first woman in the history of Latvian mountaineering who has overcome the altitude of 8 000 metres. The other two participants in the expedition – Kaspars Klapkalns and Līga's spouse Atis Plakans – also have reached the peak. Mountaineering is a family tradition to Līga – quite a few of her relatives have been involved in this pursuit. Līga makes a point that it is safer if mountaineering is not practiced as a competition. In the latter case, the mountain climber is tempted to be brave and can make mistakes as a consequence. Needless to say, a mistake in the mountains may cost one's life. For this reason, the team has not participated in competitions already for ten years, conquering the peaks for their own pleasure instead. The expedition of conquering Cho Oyu took one month, during which three intermediate camps were set up on the route trodden by previous climbers. The climb-up proceeded with no accidents.

Vīrusi* – ķermeņa inde

Inta Grīnberga

Vīrusi Zemi apdzīvoja vēl pirms cilvēkiem. Būdami parazīti, tie nespēj dzīvot un vairoties patstāvīgi.

Uzvedība kā apzinīgai būtnei

Pavisam nesen zinātnieki strīdējās par to, vai vīrusi ir vai nav dzīvas būtnes. Pašreiz valda viedoklis, ka bioloģiskie vīrusi ir dzīvi, lai gan tie nesatāv no šūnām, kas pēc zinātnieku domām ir viena no dzīvības pazīmēm. Vīrusu dzīvesveids liecina, ka tās varētu būt saprātīgas būtnes, kas miljoniem gadu evolūcijas laikā iemācījušās veiksmīgi nodrošināt savu attīstību, tiesa gan, uz citu būtņu rēķina. Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātes Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas katedras vadītājs

prof. **Indriķis Muižnieks** skaidro, ka vīrusi ir ģenētiski daudzveidīgākā organismu grupa, kas sastāv no proteīnu apvalka jeb kapsīdas, kur DNS (dezoksiribonukleīnskābē) vai RNS (ribonukleīnskābē) ietverta vīrusa ģenētiskā informācija.

Pašreiz ir reģistrētas aptuveni 3500 vīrusu sugas. Dabā sastopami cilvēku, dzīvnieku, augu vīrusi un baktēriofāgi (vīrusi, kas inficē baktērijas).

Iekarotāja stratēģija un šūnas okupācija

Vīrusi spēj iekļūt jebkurā organisma šūnā. Bet visvairāk aizsargātas ir smadzeņu šūnas, kurās spēj ielauzties tikai ļoti mazi vīrusi, piemēram, ērcu encefalīts, kas organismā nonāk ar piesūkušās ērces palīdzību. Tā kā vīrusiem caur ādas slāņiem šūnās iekļūt ir diezgan grūti, galvenokārt tie organismā nonāk caur degunu un muti. Elpojot mēs varam saņemt gripas vīrusu, reizē ar pārtiku vai ūdeni – poliomielīta vīrusus, pēc asins pārļešanas – B hepatīta vīrusu.

Lai vīruss varētu attīstīties, augt un vairoties, ir nepieciešama dzīva šūna. Sākumā vīruss pie tās piestiprinās, tad noņem savu proteīna apvalku, bet šūnā iekšā iekļūst tikai vīrusa nukleīnskābe (vīrusa DNS vai RNS). Tā pārņem šūnas vadību un piespiež to ražot jaunus vīrusus jeb virionus. Pēc tam jaunie vīrusi, kuru skaits var būt no dažiem simtiem līdz miljardiem, saplēš šūnu un izkļūst ārā. Ja blakus ir vesela šūna, vīrusi iekļūst tajā.

Vīrusam kā jau parazītam nav izdevīgi nogalināt savu saimniekšūnu, tāpēc daļa vīrusu šūnu nenogalina. Tie iekļūst šūnā, apmetas vai nu tās citoplazmā (pusšķidra viela, kas veido šūnas iekšējo vidi), vai kodolā. Tā rīkojas, piemēram, herpesvīruss, kurš uzturas šūnas kodolā un aktivizējas tikai noteiktos apstākļos, piemēram, cilvēkam saaukstējoties, garīgas pārslodzes laikā u. tml. Vīrusi mēdz arī nomaskēties, lai šūna un imūnsistēma tos neatpazītu.

Pašreiz ir reģistrētas aptuveni 3500 vīrusu sugas

Vīruss – slimību izraisītājs

Katrs vīruss izraisa atšķirīgas slimības, tāpēc vīrusi vainojami miljoniem cilvēku nāvē. Piemēram, no 1917. līdz 1919. gadam ar gripu mira aptuveni 20 miljoni cilvēku, no 1945. līdz 1955. gadam poliomielīta (bērnu trieka, kas izraisa paralīzi vai nāvi) epidēmija prasīja apmēram 12 miljonus upuru, bet no 1980. gada līdz mūsdienām HIV vīrusa dēļ bojā gājuši jau vairāk nekā 30 miljoni cilvēku.

Mūsdienās satraukums saistīts arī ar putnu gripu, ar kuru mirst apmēram puse inficēto, bet nav reģistrēta šī vīrusa pārņemšana no cilvēka uz cilvēku. Ir gadījumi, lai gan pagaidām reti, kad vīruss no putniem tiek pārņemts uz cilvēkiem. Bet visvairāk zinātniekus uztrauc tas, ja cilvēkā, kas inficēts ar parasto gripu, iekļūst arī putnu gripas vīruss. Abu vīrusu genoma (ģēnu kopuma) fragmentu apmaiņas rezultātā var rasties jauns vīrusa paveids, kas var strauji inficēt lielu cilvēku skaitu, kā tas notiek parastās gripas gadījumā, un būt tikpat nāvējošs kā putnu gripa.

LU Augusta Kirhenšteina Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūts

Tikai novēršot slimību iemeslus, iespējama organisma atveseļošana, pretējā gadījumā resursi tiek tērēti tikai seku likvidācijai

Saskaņā ar dabas likumu – izdzīvo stiprākais un gudrākais – vīrusi izceļas ar strauju spēju mainīties, to nodrošina ātrā vīrusu paaugļu maiņa. Lai gan daudzi no miljoniem jaunradīto vīrusu ir kropli un ātri aiziet bojā, tomēr tie, kas izdzīvo, ir attīstītāki par saviem priekštečiem. Viens no mainīgākajiem ir gripas vīruss. Katru gadu sastopams jauns tā paveids, bet, tā kā vakcīnas tiek izstrādātas, pamatojoties uz informāciju par iepriekšējā gada vīrusu un prognozēm par to, kāds varētu būt jaunā vīrusa veids, tās ne vienmēr cilvēkus spēj pasargāt no konkrētā gripas vīrusa paveida.

Vīrusu izplatību veicina arī klimata izmaiņas. Šoruden trauksmi sacēla Itālijas Veselības aizsardzības ministrija, kad Itālijā tika konstatēts moskītu pārnēsātais čikungunjas vīruss, kas parasti inficē tos, kuri dzīvo tropos.

Zinātnieku rokās nāvējošs ierocis

Vīrusi ir arī viens no bioloģisko ieroču veidiem. Bioloģiskie ieroči ir organismi, kas spēj izraisīt cilvēka veselībai un dzīvībai ļoti bīstamas slimības.

Ir zinātnieki, kas atklāti runā par slepenām laboratorijām, kur notiek eksperimenti, kas šokētu ne tikai sabiedrību, bet arī daļu zinātnieku. Bīstamās baktērijas un vīrusi tiek vairoti, ģenētiski pārveidoti, pastiprinot viņos kādu īpašību, un var tikai minēt, kad un kā tie var tikt izmantoti. Zināms, ka jau pirms Otrā pasaules kara Japānā pastāvēja šaušalīgu eksperimentu tīkls, kurā ķīmisko un bakterioloģisko ieroču programmas izveidotāja Siro Isijas vadībā patogēnās vielas un bioloģiskie ieroči tika izmēģināti uz ieslodzītajiem. Bijušajā PSRS tika radīts mēra paveids, kas ir četras reizes bīstamāks par Sibīrijas mēri.

Ar kādu mērķi rada vīrusus?

Par pirmo laboratorijā radīto vīrusu publiski tika paziņots 2002. gadā. Tas radīts Stony Brook Universitātē Ņujorkā un esot identisks vīrusam, kurš izraisa poliomiēlītu. Pēc vīrusa ievadīšanas pelēs, tās kļuva paralizētas un nomira. Uz citu zinātnieku iebildumiem par to, ka šis zināšanas paver plašas iespēju bioterorismam, vīrusa radītāji atbildēja, ka šī informācija ir pieejama tikai nelielam skaitam cilvēku. Zinātnieki atzina arī to, ka tas, kā radīt vīrusus, ir zināms jau vairākus gadus.

Kopš HIV vīrusa atklāšanas pastāv uzskats, ka arī šis ir zinātnieku ģenētiski pārveidots vīruss, kurš izplatīts ASV, lai iznīcinātu homoseksuāļus, melnādainos un samazinātu cilvēku skaitu trešās attīstības pasaules valstīs. Ir zinātnieki, kas uzskata, ka ar ģēnu inženierijas palīdzību, izmantojot zināšanas par cilvēka genomu, var radīt pat tādus vīrusus, kas iedarbotos tikai uz cilvēkiem, kam ir kopīgas ģenētiskās īpašības, piemēram, noteiktas rases pārstāvjiem. Pastāv aizdomas par to, ka apzināti radīts un izplatīts ir arī Ebolas vīruss un SARS, kuru radīšanā varētu būt izmantota tā pati tehnoloģija, kas iepriekš minētā poliomiēlīta gadījumā.

Latvijas Universitātes A. Kirhenšteina Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūta direktore Vaira Saulīte atzīst, ka mūsdienās ar ģēnu inženierijas metodēm iespējams radīt gandrīz jebko. Vairāki ģenētiskie pārveidojumi rada aizdomas par to, ka tie nav veikti cilvēces labā. 2001. gadā tika radīts īpaši bīstams peļu baku vīrusa paveids. Pētījumu finansēja ASV valdība, un, kā norāda Sent-

luisas Universitātes zinātnieks Marks Bulers, pētījumi ir svarīgi tāpēc, lai noskaidrotu, kādus nāvējošus mikroorganismus varētu radīt bioteroristi. Šis vīruss nogalina visas peles, pat ja tās saņēmušas pretvīrusa medikamentus un vakcīnu, un tas ir bīstams daudzu sugu dzīvniekiem un arī cilvēkiem.

Vīrusiem jauni uzdevumi, bet to sekas – neprognozējamas

Aizvien vairāk vīrusi tiek ģenētiski pārveidoti, lai tos izmantotu kādu šūnu iznīcināšanai. Pētījumā, kurā piedalījās septiņi lielākie ASV vēža pētniecības centri, tika ģenētiski izmainīts herpesvīruss. Jaunā vīrusa uzdevums bija iznīcināt zarnu un aknu vēža šūnas. Vīrusa pamatfunkcijas tika atstātas nemainītas – iekļūt šūnā un vairoties, līdz panākta šūnas bojāeja. Atšķirība ir tā, ka vīruss tika pārveidots, lai tas dotos tieši uz vēža šūnām. Zinātnieki uzskata, ka veselajām ķermeņa šūnām vīruss nav bīstams. Bet šogad radīts jauns vīruss – bakteriofāgs, kurš iznīcina ne tikai vienu baktēriju, bet arī baktēriju kolonijas. Šie nav vienīgie gadījumi, kas sākotnēji var likt domāt, ka zinātnieki atraduši veidu, kā parazītu piespiest kalpot cilvēka vajadzībām. Taču, analizējot šos procesus dziļāk, jāsecina, ka šī metode nekad nespēs atrisināt cilvēku veselības problēmas. Tikai novēršot slimību iemeslus, iespējama organisma atveseļošana, pretējā gadījumā resursi tiek tērēti tikai seku likvidācijai.

* No latīņu valodas vīrus 'inde'.

Viruses (The Latin virus means «poison») – Poison of the Body

Viruses inhabited the Earth long before the origination of human beings. Approximately 3 500 biological virus species are registered to date.

Viruses cause diseases. Some of them in their time have taken millions of human lives, for example, flu, polio, and others. Viruses are also used as a type of biological weapons. Some scientists openly speak of the secret laboratories, where the hazardous bacteria and viruses are reproduced and genetically modified. The public announcement on the first laboratory-created virus – identical to the virus causing polio – took place in 2002. Since the discovery of the HIV virus, there is an opinion that this virus has also been genetically modified by the scientists. There are similar suspicions regarding the Ebola and SARS viruses.

Aristotelis '07

LU SP turpina labi iesākto

Rinalds Gulbis, LUSP

«Es turpināšu labi iesākto...» – ar šiem vārdiem savu darbu Latvijas Universitātes Studentu padomes (LU SP) priekšsēdētājas amatā 2006. gada nogalē uzsāka Fizikas un matemātikas fakultātes studente Vita Duka.

Aizvadītais gads LU SP bija piesātināts ne tikai ar lieliem kultūras pasākumiem, bet arī ar nozīmīgu darbu akadēmiskās dzīves pilnveidē, ārlietās, sociālajā sfērā un sportā. Plašākam studentu pulkam, protams, vairāk redzams tas, ko LU SP darījusi it kā «uz āru», tomēr katrs var ik dienas sajust to, kas darīts, lai pilnveidotu ikviena Latvijas Universitātes studenta dzīvi *Alma Mater* sienās.

Īpaši šogad jāatzīmē Sociālo lietu komisijas darbs, kur noteikti vislielākās pateicības jāsaņem komisijas vadītājai, Teoloģijas fakultātes studentei Tatevikai Hačjanai. Tieši šogad varējām piedalīties «Kāju sporta spēlēs», kas ikvienam Latvijas Universitātes kopmītņu iemītniekam izvērtās par lielisku notikumu aizraujošajā dienesta viesnīcu dzīvē.

Tomēr noteikti jāatceras tie pasākumi, kuru organizēšanā LU SP iesaistīja vislielākos cilvēkresursus.

Gads veiksmīgi tika iesākts ar LU SP akciju «LU studentu mīļākais profesors», kur sīvā cīņā

LU studentu mīļākais profesors

LU rektora amata kandidātu diskusija par universitātes nākotni

profesori sacentās par studentu simpātijām. Par Latvijas Universitātes studentu mīļāko profesoru kļuva Vēstures un filozofijas fakultātes dekāns profesors Gvido Straube.

LU SP Izglītības komisijas organizētā informēšanas akcija par studiju iespējām Latvijas Universitātē «Tālāk brauksi, tālāk tiks!» šogad apceļoja vidusskolas Kurzemē un veiksmīgi noslēdzās ar Kultūras komisijas organizēto pasākumu – «LU dārzu» Vērmanes parkā. «LU dārzs» šogad noslēdzās ar jauno mūzikas grupu konkursu, kur uzvaras laurus plūca grupa *Das Sonntags Legion*.

Sākoties «LU dārzam», gaisā jau virmoja Latvijas Universitātes rektora priekšvēlēšanu kaislības, kas iezīmējās, piemēram, ar pakārto *fizmatu* lelli Vērmanes parkā. Tieši Studentu padomes iesaistīšanās Latvijas Universitātes rektora izraudzīšanas etapā šogad LU SP dzīvi padarīja savdabīgi pilnasinīgāku. Pirmoreiz Universitātes vēsturē tika rīkotas rektora amata kandidātu debātes, kurās piedalījās abi kandidāti – gan prof. Maija Kūle, gan prof. Mārcis Auziņš, bet debātes vadīja žurnālists Jānis Domburs.

Fakultātes sevi prezentēja pasākumā «LU Dārzs 2007»

LU SP rektora vēlēšanas demonstrēja, cik demokrātiska tā ir savos pamatprincipos, jo, lai arī tika pieņemts kopīgs LU SP lēmums atbalstīt prof. Mārci Auziņu, bija arī tādi LU SP valdes locekļi un biedri, kas stājās prof. Maijas Kūles aizstāvībā.

Aizvadot rektora vēlēšanu posmu, LU SP uzsāka darbu pie studenta svētku «Aristotelis '07» gatavošanas, kuru organizēšana šogad pilnībā tika izticēta LU SP.

Lai arī LU SP gadu noslēdz tikai 13. decembrī, padarītais šogad jau izvērtēts un sumināti labākie un cītīgākie darba darītāji. Šogad noticis vēl nebijis pasākums fakultāšu studentu pašpārvalžu un LU SP darba izvērtēšanai – «LU SP Gada balva». Tā mērķis ir apzināties, cik daudz studentu pašpārvaldes veikušas savu fakultāšu studentu labā, kā aizvadīts gads un vai darīts gana daudz, lai par to saņemtu LU SP Gada balvu.

Padarīts daudz, taču jādara vēl vairāk, un laikam arī šogad, noslēdzot veco un sākot jauno darba gadu, LU SP varēs teikt – turpināsim labi iesākt.

Student Council of the U of L Carries On the Good Beginning

The passing year has been particularly rich and intense for the Student Council of the University of Latvia. The year was successfully begun with «The Favourite Professor of the U of L» campaign. Next, every hosteller of the University of Latvia had a unique opportunity to participate in this year's «Dorms Sports Games». Furthermore, the Education Committee of the SC organised the information campaign concerning education opportunities at the University of Latvia «The Further You Go, the Further You Get!», concluded by «The University of Latvia Garden» event at Vērmanes park organised, in turn, by the Culture Committee. The Student Council's involvement in the election process of the rector of the University of Latvia this year has made the SC life more full-blooded. Debates of the candidates for the rector's position were arranged for the first time in the history of the University. SC also prepared the freshmen festivity «Aristotle '07». Likewise, an unprecedented event has taken place this year for the assessment of the Faculty Student Councils and the main SC – «Prize of the Year of the SC of the University of Latvia».

LU jauno mūzikas grupu konkurss Vērmanes dārzā

Svarīgākie notikumi Latvijas Universitātē

04.09. Iespēja palūkoties Saulē

4. un 5. septembrī pie Latvijas Universitātes centrālās ēkas bija piestājis īpaši informatīvs autobuss – SWEETS jeb Space Weather and Europe – an Educational Tool with the Sun.

07.09. Latvijas masu mediju loma demokrātiskas sabiedrības veidošanā

7. un 8. septembrī Latvijas Universitātes Lielajā aulā notika konference «Latvijas masu mediju loma demokrātiskas sabiedrības veidošanā». To rīkoja Pasaules Brīvo latviešu apvienība sadarbībā ar Universitāti.

10.09. Inovāciju paraugdemonstrējumi Rīgas centrā

10. septembrī oficiāli tiek atklāta «Inovāciju arēna», kāda Eiropā tiek rīkota pirmo reizi. «Inovāciju arēna» ir Eiropas Komisijas iepriekšējās, sestās, letvara programmas projekts, kas izstrādāts, lai veicinātu plašākas sabiedrības izpratni par inovācijām.

13.09. ASV un Latvijas sadarbības perspektīvas materiālzinātnēs

Latvijas Universitātes Mazajā aulā notika starptautisks

seminārs «ASV un Latvijas sadarbības perspektīvas materiālzinātnēs». Seminārs tika organizēts sadarbībā ar ASV Civilās pētniecības un attīstības fondu, kura mērķis ir veicināt sadarbību zinātnē un jaunu kontaktu veidošanu starp Latvijas un ASV zinātniekiem materiālzinātnju nozarēs.

14.09. Latvijas Universitāte pilnā apjomā ievieš interneta resursu «E-karjera»

Latvijas Universitātē uzņēmumu pārstāvjiem nodrošina iespēju meklēt potenciālos darbiniekus, izmantojot portālā ievietotos Curriculum Vitae. Iepazīties ar studentu CV var reģistrētie portāla lietotāji.

25.09. Universitātes studentiem dubulta uzvara robotu sacensībās

Pirms divām nedēļām notikušajā robotu sacensību «Robotika 2007» otrajā kārtā Latvijas Universitātes Fizikas un matemātikas fakultātes datorzinātņu bakalaura studiju programmas 3. kursa studenti Kaspars Balodis un Jānis Timma sīvā konkurencē kļuva par uzvarētājiem abās sacensību disciplīnās.

28.09. Zinātnieku nakts pasākums Latvijas Universitātē

Latvijas Universitātē ar zinātnes kafejnīcas diskusiju «Dzīve bez dopinga – dzīve bez kaislībām» tika ievadīts pasākums «Zinātnieku nakts 2007». Šoreiz Zinātnieku nakts pasākumi ir saistīti ar

farmāciju, medicīnas ķīmiju un tehnoloģijām, tāpēc tai dots nosaukums «No tabletes līdz ģenām».

28.09. Kļūst biežāki debess objektu demonstrējumi Universitātes astronomiskajā tornī

Oktobra pirmajā nedēļā atsākās debess objektu demonstrējumu sezona Latvijas Universitātes astronomiskajā tornī (Universitātes centrālā ēka, Raiņa bulvāris 19). Turpmāk tie notiek biežāk, divas reizes nedēļā – pirmdienās un trešdienās.

28.09. Latvijas Universitāte noslēdz sadarbības līgumus ar Tieslietu ministriju un Ģenerālprokuratūru

28. septembrī Latvijas Universitātes 88. jubilejas dienā Latvijas Universitātē noslēdza sadarbības līgumus ar Tieslietu ministriju un Ģenerālprokuratūru. Abi līgumi paredz īstenot daudzpusēju sadarbību ar Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti.

29.09. Latvijas Universitātei – 88

Atzīmējot Latvijas Universitātes 88. gadskārtu, Lielajā aulā notika Senāta svinīgā sēde, bet Mazajā aulā Universitātes saime pulcējās kopīgai lūgšanai. Sēdes laikā tika pasniegti Latvijas Universitātes Goda doktora, Goda biedra, kā arī emeritēta profesora diplomu.

29.09. Vairāk nekā 80 studenti saņem mecenātu stipendijas

Latvijas Universitātes 88. gadskārtai veltītajā svinīgajā Senāta sēdē vairāk nekā 80 Latvijas Universitātes un citu augstāko mācību iestāžu studenti saņēma 17 Latvijas Universitātes mecenātu stipendijas, kuru kopējā summa bija ap Ls 90 000.

01.10. Botāniskā dārza nākotnes vīzijas

Latvijas Universitātē tika paziņoti starptautiskā arhitektu, ainavas arhitektu un pilsētplānotāju plenēra «Botāniskā dārza atdzimšanas un nākotnes vīzijas» rezultāti. Plenērs norisinājās no 27. līdz 30. septembrim.

04.10. Konferenci atklāj Ministru prezidents un Universitātes rektors

Sociālo zinātņu fakultātē viesojās un konferenci «Valsts pārvalde: quo vadis?» atklāja LR Ministru prezidents Aigars Kalvītis un Latvijas Universitātes rektors prof. Mārcis Auziņš. Šajā pašā dienā SZF sadarbībā ar Valsts kanceleju pirmo reizi īstenoja Karjeras dienas.

09.10. Unikāls dāvinājums Botāniskajam dārzam – Volemi priede

no 2007. gada septembra līdz novembrim

Latvijas Universitātes Botāniskais dārzs saņēma dāvinājumu no Austrālijas – īpaši vērtīgo un slaveno Volemi priedi (*Wollemi nobilis*), kas ir dinosauuru laikmeta lieciniece.

11.10.

Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas 60 gadu jubilejai veltīta konference

Tika atklāta Latvijas Universitātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas 60 gadu jubilejai veltītā starptautiskā konference «Personība. Informācijas telpa». Savus apsveikumus sūtīja un atklāšanas runu tajā teica LR kultūras ministrs Helēna Demakova un Universitātes rektors prof. Mārcis Auziņš.

16.10.

Latvijas Universitātē ar runu uzstājās ASV vēstniece

Latvijas Universitātes Lielajā aula ar lekciju «Kopīgo vērtību saglabāšana» uzstājās ASV vēstniece Latvijā Ketvīna Toda Beilija. Runa bija veltīta nozīmīgiem un aktuāliem politikas procesiem.

18.10.

Latvijas Universitātē viesojās Japānas vēstnieks Eiropas Savienībā

Latvijas Universitātes Mazajā aula Japānas vēstnieks ES Takekazu Kavamura studentiem lasīja lekciju par ES un Japānas attiecībām.

23.10.

Radio NABA fotoizstāde «5x5»

Fotogrāfijas muzeja telpās tika atklāta izstāde «5x5», kas ir radio NABA rīkotā fotokonkursa noslēgums. Fotokonkurss tika rīkots kā viens no radio NABA 5 gadu jubilejas pasākumiem.

25.10.

Erasmus svin 20 veiksmes un panākumu gadus

Latvijas Universitātes Lielajā aula notika Erasmus 20 gadu jubilejas konference, kurā piedalījās gan bijušie, gan esošie, gan nākamie Erasmus apmaiņas programmas studenti.

29.10.

Atklāts profesora Ivara Lāča portrets

Latvijas Universitātes Senāta sēžu zālē svinīgi tika atklāts bijušā Latvijas Universitātes rektora prof. Ivara Lāča portrets, ko uzgleznojis mākslinieks Roberts Muzis. Portrets papildinās Latvijas Universitātes bijušo rektoru portretu galeriju.

30.10.

Letonikas II kongress – nozīmīgs notikums Latvijas akadēmiskajā dzīvē

30. oktobrī ar plenārsēdi Rīgas Latviešu biedrības

namā tika atklāts Letonikas II kongress. Kopš 2005. gada Latvijā letonikas nozare būtiski attīstījusies; kongress ir kā nozīmīgs atskaites punkts paveiktajam un nākotnes perspektīvas iezīmējums.

01.11.

Deine Lakaieņ akustiskais baudījums

Baltijai netipisku akustisko koncertu Universitātes Lielajā aula sniedza pasaulslavenais muzikālais kolektīvs *Deine Lakaieņ*. Aleksandra Valjanova brīnišķīgais barijāns un Ernsta Horna klavier spēle fascinēja katru klausītāju un atklāja *Deine Lakaieņ* mūziku no jauna.

01.11.

Konferencē iepazīstina ar jaunākajiem pētījumiem par Livonijas viduslaiku periodu

1.–3. novembrī Latvijas Universitātes Mazajā aula norisinājās konference «Leonīds Arbuzovs jaunākais un viduslaiku Livonijas izpēte: pagātne – tagadne – nākotne» par godu vēsturnieka Leonīda Arbuzova 125. dzimšanas dienas piemiņai. Konferenci rīkoja Latvijas Universitāte sadarbībā ar Baltijas Vēstures komisiju un Herdera institūtu.

02.11.

Nozīmīga cilmes šūnu tematikai veltīta konference Latvijas Universitātē pulcēja ekspertus no vairākām pasaules valstīm

Latvijas Universitātes Lielajā aula notika starptautiska

konference «Cilmes šūnas un šūnu terapija». Konferencē piedalījās zinātnieki un eksperti no deviņām pasaules valstīm. Pēc konferences notika cilmes šūnu tematikai veltīta preses konference un zinātnes kafejnīca.

05.11.

Medicīnas fakultātes studentiem būs jauna auditorija Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīcā

Atklāta Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes auditorija Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīcā. Auditorijā notiks Ārstniecības profesionālās studiju programmas studentu un rezidentu apmācība traumatoloģijā un ortopēdijā.

09.11.

Pasniegta Studentu padomes Gada balva

Latvijas Universitātes trīspadsmit fakultāšu studentu pašpārvaldes pulcējās Lielajā aula, kur Latvijas Universitātes Studentu padome (LU SP) pasniedza LU SP Gada balvu. Pirmoreiz pasniedzot LU SP Gada balvu, padomes mērķis bija sumināt un atzīmēt labākos daudzās jomās.

01.12.

Radio NABA 5 gadu jubilejas svinības!

1. decembrī radio NABA svinēja 5 gadu jubileju. Svinības notika Latvijas Universitātes Lielajā aula, kur spēlēja pašmāju mākslinieki *Sattellites LV*, *Zig Zag* un britu grupa *The Wedding Present*.

Priecīgu ziemassvētku...

...un laimīgu Jauno gadu!

ISBN 978-9984-825-07-6

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**